

Βρυξέλλες, 8.9.2021
COM(2021) 750 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων 2021

Ικανότητα και ελευθερία δράσης της ΕΕ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαράσσει μια στρατηγική πορεία ώστε να καταστεί η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος έως το 2050, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες της ψηφιακής εποχής, οικοδομώντας μια οικονομία στην υπηρεσία των ανθρώπων, προωθώντας τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής, ενισχύοντας το μοντέλο υπεύθυνης παγκόσμιας ηγεσίας που προσφέρουμε και το οποίο είναι μοναδικό, και αναπτύσσοντας και προστατεύοντας τη δημοκρατία μας.

Ο ανοικτός χαρακτήρας, καθώς και η διεθνής και πολυμερής συνεργασία βάσει κανόνων, αποτελούν στρατηγικές επιλογές. Τονώνουν την ευημερία, τη δικαιοσύνη, τη σταθερότητα, την ανταγωνιστικότητα και τον δυναμισμό εντός της ΕΕ και πέραν αυτής. Η ιστορία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος καταδεικνύει τα οφέλη της **καλά διαχειριζόμενης αλληλεξάρτησης και της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας** με βάση τις κοινές αξίες, τη συνοχή, την ισχυρή πολυμερή διακυβέρνηση και τη συνεργασία βάσει κανόνων. Η πανδημία κατέδειξε περίτρανα την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων.

Στην παρούσα έκθεση στρατηγικών προβλέψεων για το 2021 παρουσιάζεται μια μακρόπνοη και διεπιστημονική προοπτική σχετικά με την ικανότητα και την ελευθερία δράσης της ΕΕ τις επόμενες δεκαετίες. Βασισμένη σε μια διατομεακή διαδικασία προβλέψεων υπό την καθοδήγηση εμπειρογνομόνων¹, παρουσιάζει τις παγκόσμιες τάσεις, τις αβεβαιότητες και τις επιλογές που θα διαμορφώσουν το μέλλον της Ευρώπης. Η έκθεση παρέχει το πλαίσιο για πιθανές απαντήσεις πολιτικής. Βασίζεται στην έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών 2020², στην οποία η ανθεκτικότητα παρουσιάζεται ως νέα πυξίδα για τη χάραξη πολιτικής της ΕΕ.

Στο τμήμα II παρουσιάζονται σημαντικές **διαρθρωτικές παγκόσμιες τάσεις με ορίζοντα το 2050 που θα επηρεάσουν την ικανότητα και την ελευθερία δράσης της ΕΕ:** κλιματική αλλαγή και άλλες περιβαλλοντικές προκλήσεις· ψηφιακή υπερσυνδεσιμότητα και τεχνολογικοί μετασχηματισμοί· πιέσεις στη δημοκρατία και τις αξίες· αλλαγές στην παγκόσμια τάξη και τη δημογραφία. Στο τμήμα III παρουσιάζονται **δέκα τομείς στους οποίους η ΕΕ μπορεί να ενισχύσει την ανοικτή στρατηγική αυτονομία και την παγκόσμια ηγετική της θέση.** Στην έκθεση τονίζεται ότι η μελλοντική ικανότητα και ελευθερία δράσης της ΕΕ θα εξαρτηθούν από το κατά πόσον η ΕΕ είναι σε θέση να κάνει φιλόδοξες επιλογές σήμερα, με γνώμονα τις αξίες και τα συμφέροντά της, στους καθορισμένους τομείς πολιτικής.

II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

---

¹ Η ανακοίνωση βασίζεται στην έκθεση επιστημονικών στοιχείων για τη χάραξη πολιτικής του Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC): JRC (2021), *Shaping & securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και μετέπειτα)*. Η διαδικασία προβλέψεων περιελάμβανε διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη και συζητήσεις με εταίρους στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Συστήματος Στρατηγικής και Πολιτικής Ανάλυσης, επισκόπηση της βιβλιογραφίας, έρευνα Delphi (με τη συμμετοχή των υπηρεσιών της Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης και σχετικών ενδιαφερομένων φορέων από την ακαδημαϊκή κοινότητα, τη βιομηχανία, την κοινωνία των πολιτών, τη δημόσια διοίκηση και τους διεθνείς οργανισμούς), καθώς και την εκπόνηση σεναρίων. Επιπλέον, στοιχεία προς ενημέρωση της ανάλυσης της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ παρέσχαν οι εν εξελίξει εργασίες για τους [πίνακες δεικτών ανθεκτικότητας](#), καθώς και άλλες δραστηριότητες προβλέψεων.

² Έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών 2020: Χάραξη της πορείας προς μια πιο ανθεκτική Ευρώπη [COM(2020) 493].

1. ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η κλιματική αλλαγή έχει ήδη επηρεάσει κάθε περιοχή της Γης με πρωτοφανείς και μη αναστρέψιμους τρόπους³. Με βάση την τρέχουσα πορεία, η υπερθέρμανση του πλανήτη πιθανότατα θα ξεπεράσει τον 1,5 °C τις επόμενες δύο δεκαετίες και θα φτάσει στους 2 °C έως το 2050⁴. Το πρώτο μεμονωμένο έτος με την παγκόσμια θερμοκρασία να κυμαίνεται σε αυτό το επίπεδο μπορεί να καταγραφεί ήδη μέσα στην επόμενη πενταετία. Με κάθε επιπλέον 0,5 °C θα αυξάνεται η ένταση και η συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων, ξηρασιών, πυρκαγιών ή πλημμυρών, μεταξύ άλλων και σε τοποθεσίες δεν ήταν σύνηθες φαινόμενο κατά το παρελθόν. Η άνοδος της θερμοκρασίας συνεπάγεται επίσης ενίσχυση του φαινομένου του λιωσίματος των πάγων και υψηλότερη στάθμη της θάλασσας. Οι εν λόγω αλλαγές θα έχουν σημαντικές συνέπειες για το περιβάλλον, την υγεία, την ασφάλεια των τροφίμων και των υδάτων και την ανθρώπινη ασφάλεια και ανάπτυξη. Κατά την τελευταία δεκαετία, συμβάντα που σχετίζονται με τις καιρικές συνθήκες προκαλούν τον εκτοπισμό περίπου 23 εκατομμυρίων ανθρώπων ετησίως κατά μέσο όρο, οι δε μεταναστευτικές πιέσεις σίγουρα θα αυξηθούν. Έως το 2050, πάνω από 200 εκατομμύρια άνθρωποι ενδέχεται να χρειάζονται ανθρωπιστική βοήθεια κάθε χρόνο, εν μέρει λόγω καταστροφών που σχετίζονται με το κλίμα⁵.

Οι πιέσεις στους υδάτινους πόρους και την επισιτιστική ασφάλεια θα συνεχίσουν να αυξάνονται. Ορισμένα περιοχές της Ευρώπης αντιμετωπίζουν ήδη μεσαία έως υψηλά επίπεδα καταπόνησης των υδάτινων πόρων (διάγραμμα 1), κάτι που αναμένεται να ενταθεί με την πάροδο του χρόνου. Η λειψυδρία θα αποτελέσει πρόβλημα ιδίως στη νότια γειτονία της ΕΕ, επιδεινώνοντας ενδεχομένως τις συγκρούσεις και τις μεταναστευτικές πιέσεις. Το ζήτημα αυτό μπορεί επίσης να επηρεάσει έμμεσα την ΕΕ, μέσω της επισιτιστικής ανασφάλειας και των κλυδωνισμών των τιμών. Πάνω από το 40 % των γεωργικών εισαγωγών της ΕΕ θα μπορούσαν να καταστούν ευάλωτες στην ξηρασία έως το 2050⁶, προκαλώντας ανταγωνισμό για το νερό και τα εύφορα εδάφη. Συνολικά, ο αντίκτυπος της ξηρασίας στην οικονομία της ΕΕ θα μπορούσε να ξεπεράσει τα 65 δισ. EUR ετησίως έως το 2100⁷. Οι ζώνες γεωργικής δραστηριότητας δεν θα μετακινηθούν προς τα βόρεια, δεδομένου ότι οι υψηλότερες μέσες θερμοκρασίες στη Βόρεια Ευρώπη θα συνοδεύονται από τον κίνδυνο αύξησης των ψυχρών κυμάτων λόγω της εξασθένησης του Ρεύματος του Κόλπου.

---

³ IPCC (2021), *Climate change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Κλιματική αλλαγή 2021: τα δεδομένα των φυσικών επιστημών. Συμβολή της ομάδας εργασίας I στην έκτη έκθεση αξιολόγησης της διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή).

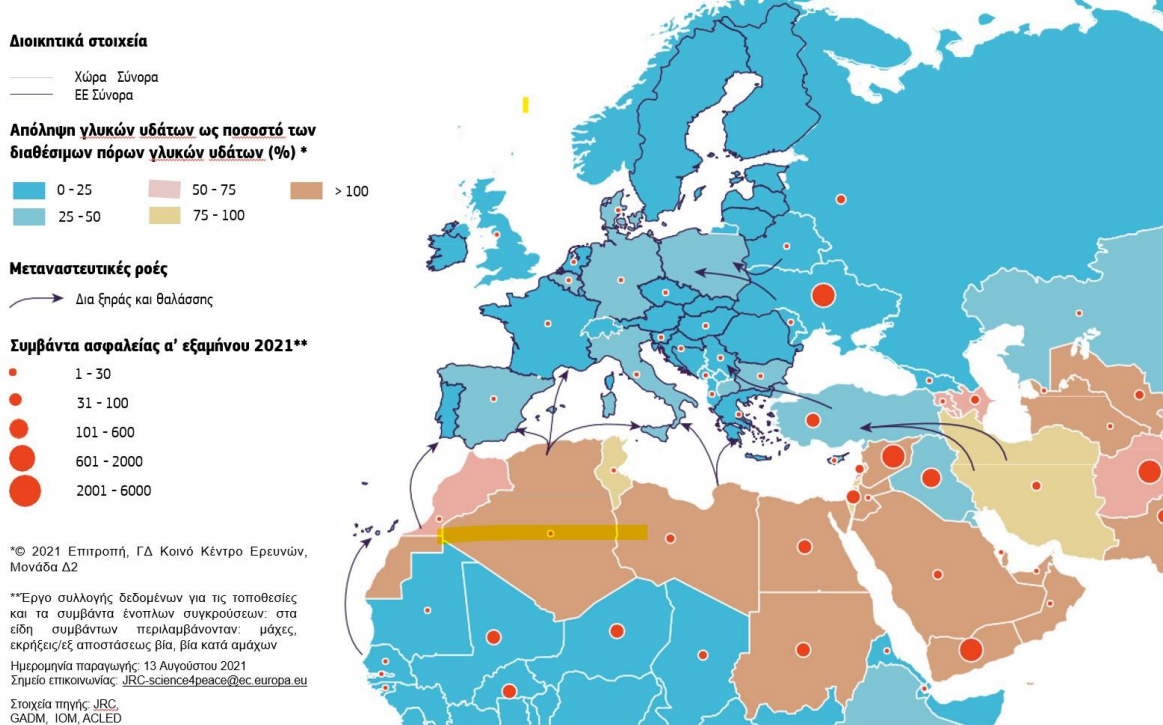
⁴ Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός/WMO (2021), *WMO global annual to decadal climate update* (Παγκόσμια ετήσια έως δεκαετής ενημέρωση του WMO για το κλίμα).

⁵ Διεθνής Επιτροπή Εταιρειών του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου (2019), *The Cost of Doing Nothing* (Το κόστος της αδράνειας).

⁶ Ercin, E., Veldkamp, T.I.E. και Hunink, J. (2021), *Cross-border climate vulnerabilities of the European Union to drought* (Διασυνοριακές κλιματικές ευπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ξηρασία) (Nat Commun 12, 3322).

⁷ Naumann, G., Cammalleri, C., Mentaschi, L. et al. *Increased economic drought impacts in Europe with anthropogenic warming* (Αύξηση των οικονομικών επιπτώσεων της ξηρασίας λόγω ανθρωπογενούς υπερθέρμανσης στην Ευρώπη). Nat. Clim. Chang. 11, 485–491 (2021).

Διάγραμμα 1: Καταπόνηση των υδάτινων πόρων, συγκρούσεις και μετανάστευση⁸

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις εκτείνονται πολύ πέρα από την κλιματική αλλαγή, με ιδιαίτερα ανησυχητική την απώλεια βιοποικιλότητας και την αλλαγή στον κύκλο του αζώτου. Τα φυσικά οικοσυστήματα της ΕΕ υφίστανται σωρευτικές πιέσεις, όχι μόνο από την κλιματική αλλαγή, αλλά και από τη ρύπανση, τη χρήση γης, την απόληψη πόρων, τα χωροκατακτητικά είδη και την απώλεια επικονιαστών. Επιπλέον, οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν αλλάξει ουσιαστικά τον κύκλο του αζώτου, κυρίως λόγω της γεωργικής του χρήσης. Η κλίμακα αυτής της αλλαγής είναι πολύ μεγαλύτερη από την τροποποίηση του κύκλου του άνθρακα που προκύπτει από τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου⁹. Το γεγονός αυτό επηρεάζει τα γλυκά ύδατα, τις παράκτιες περιοχές και την ανθρώπινη υγεία. Οι εν λόγω περιβαλλοντικές προκλήσεις έχουν και οικονομικές συνέπειες που συχνά παραβλέπονται: από το 1997 έως το 2011, χάθηκαν παγκοσμίως περίπου 3,5-18,5 τρισ. EUR σε υπηρεσίες οικοσυστημάτων λόγω της μεταβολής της εδαφοκάλυψης, ενώ εκτιμάται ότι ετησίως χάνονται 5,5-10,5 τρισ. EUR λόγω της υποβάθμισης του εδάφους¹⁰.

Υπάρχει σημαντική διασύνδεση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής, της απώλειας βιοποικιλότητας, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Απώλεια βιοποικιλότητας, πίεση στα ενδιαιτήματα των ζώων, υπερβολική χρήση αντιβιοτικών, κίνδυνοι που σχετίζονται με τη βιολογική έρευνα μικροβίων υψηλής παθογονικότητας, ανθυγιεινός τρόπος ζωής —όλοι αυτοί οι παράγοντες καθιστούν

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021): *Αυτός ο δείκτης δείχνει την ποσότητα γλυκών υδάτων που αντλείται για οικονομικές δραστηριότητες, σε σύγκριση με τους συνολικούς διαθέσιμους ανανεώσιμους πόρους γλυκών υδάτων. **Έργο συλλογής δεδομένων για τις τοποθεσίες και τα συμβάντα ένοπλων συγκρούσεων. Στα είδη συμβάντων περιλαμβάνονται: μάχες, εκρήξεις/εξ αποστάσεως βία, βία κατά αμάχων. Στοιχεία πηγής: JRC, GADM, IOM, ACLED.

⁹ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2019), *Το ευρωπαϊκό περιβάλλον – Κατάσταση και προοπτικές 2020*.

¹⁰ COM(2021) 380.

πιθανότερη την εμφάνιση μελλοντικών πανδημιών ή ασθενειών. Τα αποτελέσματα θα επηρεάσουν τον άνθρωπο, τις κύριες καλλιέργειες τροφίμων και την υγεία των ζώων. Στις προκλήσεις συγκαταλέγονται λοιμώδεις νόσοι, η αυξημένη μικροβιακή αντοχή, μη μεταδοτικά νοσήματα (καρκίνος, διαβήτης ή παχυσαρκία) και προβλήματα ψυχικής υγείας. Επιπλέον, με την κλιματική αλλαγή θα εξαπλωθούν ακόμη βορειότερα ορισμένες ασθένειες (ελονοσία ή δάγκειος πυρετός)¹¹.

2. ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΕΡΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Για να είναι τεχνολογικά και ψηφιακά κυρίαρχη, η ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίξει την ανάπτυξη και αξιοποίηση της ανθρωποκεντρικής γνώσης και των τεχνολογιών. Η ΕΕ αποτελεί ισχυρό παράγοντα όσον αφορά τη γνώση και την καινοτομία: αντιπροσωπεύει το 20 % σχεδόν της συνολικής δραστηριότητας έρευνας και ανάπτυξης, δημοσιεύσεων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας παγκοσμίως¹². Ωστόσο, υστερεί σε σχέση με τους παγκόσμιους ανταγωνιστές όσον αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και άλλους δείκτες. Η ΕΕ παρουσιάζει χάσμα επιδόσεων σε σχέση με την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Από το 2014, η θέση της βελτιώθηκε έναντι της Αυστραλίας, του Καναδά, της Βραζιλίας, της Ινδίας, της Ρωσίας και της Νότιας Αφρικής, αλλά επιδεινώθηκε έναντι της Ιαπωνίας, της Νότιας Κορέας, των ΗΠΑ και της Κίνας.

Παρά την αβεβαιότητα που συνοδεύει τις αναδυόμενες τεχνολογίες, είναι σαφές ότι μια σειρά πρωτοποριακών καινοτομιών μπορεί να είναι κομβικής σημασίας για τη διττή μετάβαση και την ανταγωνιστικότητα¹³. Η ΕΕ έχει τεχνολογικό προβάδισμα στους τομείς της προηγμένης μεταποίησης και των υλικών, καθώς οι εταιρείες της προμηθεύουν στις παγκόσμιες γραμμές παραγωγής πολλά κρίσιμα στοιχεία που παίζουν καταλυτικό ρόλο στην παραγωγή. Η Ένωση κατέχει ηγετική θέση στη μελλοντική έξυπνη και βιώσιμη κινητικότητα και στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Οι δυνατότητες της ΕΕ στους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης, των μαζικών δεδομένων και της ρομποτικής είναι παρόμοιες με της Ιαπωνίας, η Ένωση όμως θα πρέπει να καλύψει την απόσταση που τη χωρίζει από τις προπορευόμενες χώρες: τις ΗΠΑ και την Κίνα. Στις βασικές κβαντικές τεχνολογίες, προπορεύονται σήμερα οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Κίνα¹⁴. Έως το 2025 η ΕΕ θα έχει τον πρώτο της υπολογιστή με κβαντική επιτάχυνση και, εφόσον πραγματοποιηθούν οι αντίστοιχες επενδύσεις, είναι δυνατόν να βρεθεί στην αιχμή των κβαντικών δυνατοτήτων έως το 2030¹⁵.

¹¹ Kyle J. Foreman *et al.* (2018), *Forecasting life expectancy, years of life and all-cause and cause-specific mortality for 250 causes of death: reference and alternative scenarios for 2016-2040 for 195 countries and territories* (Πρόβλεψη προσδόκιμου ζωής, ετών ζωής και τυπικών συμβάντων λόγω γενικών και ειδικών αιτιών για 250 αιτίες θανάτου: σενάρια αναφοράς και εναλλακτικά σενάρια για την περίοδο 2016-2040 για 195 χώρες και εδάφη) (The Lancet).

¹² Η ΕΕ αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μερίδιο αιτήσεων ευρεσιτεχνίας παγκοσμίως σε τεχνολογίες προηγμένης μεταποίησης και στο διαδίκτυο των πραγμάτων για την κινητικότητα. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Science, research and innovation performance of the EU 2020* (Επιδόσεις της ΕΕ στην επιστήμη, την έρευνα και την καινοτομία το 2020).

¹³ SWD(2021) 352.

¹⁴ Οι ΗΠΑ επενδύουν περισσότερα από 1 δισ. EUR την περίοδο 2019-2028 και η αξία του εθνικού εργαστηρίου για τις επιστήμες της κβαντικής πληροφορίας που κατασκευάζει η Κίνα ανέρχεται σε 9 δισ. EUR. JRC (2021), *Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond* (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και μετέπειτα).

¹⁵ COM(2021) 118.

Άλλες πολλά υποσχόμενες τεχνολογίες είναι ενδεικτικά η μικροηλεκτρονική, τα νέα υλικά για βιοδιασπώμενα ηλεκτρονικά, τα εύκαμπτα και τυπωμένα ηλεκτρονικά και οι τεχνολογίες που βασίζονται σε δισδιάστατα υλικά όπως το γραφένιο. Επιπλέον, πολλές πιλοτικές τεχνολογίες προσφέρουν μεγάλες δυνατότητες απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές. Σε αυτές περιλαμβάνονται το καθαρό υδρογόνο, τα καύσιμα χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα, η δέσμευση και αποθήκευση/χρήση άνθρακα, οι βιώσιμες μπαταρίες επόμενης γενιάς, οι βιολογικές τεχνολογίες και τα υλικά, η πυρόλυση μεθανίου¹⁶, η υπεραγωγιμότητα υψηλής θερμοκρασίας, η προηγμένη γεωθερμική και ωκεάνια ενέργεια, η παραγωγή αιολικής ενέργειας σε μεγάλα υψόμετρα και οι προηγμένοι πυρηνικοί αντιδραστήρες με βάση τη σύντηξη¹⁷. Διάφορες λύσεις που βασίζονται στη φύση, όπως η μεγάλης κλίμακας αναδάσωση, έχουν επίσης σημαντικές δυνατότητες σε αυτό το πλαίσιο.

Πέρα από συγκεκριμένες τεχνολογίες, κινητήρια δύναμη του μετασχηματισμού είναι η υπερσυνδεσιμότητα. Οδηγεί σε αυξημένη σύγκλιση βιομηχανιών, προϊόντων, τεχνολογιών και υπηρεσιών. Ο αριθμός των συνδεδεμένων συσκευών παγκοσμίως μπορεί να αυξηθεί από 30,4 δισεκατομμύρια το 2020 σε 200 δισεκατομμύρια το 2030. Η αυξημένη συνδεσιμότητα αντικειμένων, τόπων και ανθρώπων θα οδηγήσει σε νέα προϊόντα, υπηρεσίες, επιχειρηματικά μοντέλα, πρότυπα ζωής και εργασίας. Ταυτόχρονα, ενέχει αυξημένο κίνδυνο κυβερνοεπιθέσεων και διακοπών του δικτύου, τόσο στον ψηφιακό όσο και στον φυσικό κόσμο, π.χ. σε βασικές υποδομές όπως αγωγοί και νοσοκομεία. Ενδέχεται επίσης να αυξήσει την απειλή για τη διανοητική ιδιοκτησία και την απώλεια και κλοπή δεδομένων. Η υπερσυνδεσιμότητα επιταχύνθηκε ακόμη περισσότερο με την πανδημία και ο κοινωνικός αντίκτυπός της πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά.

Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες και η υπερσυνδεσιμότητα συνοδεύονται και από προκλήσεις. Ορισμένες θέσεις εργασίας θα χαθούν λόγω της αυτοματοποίησης¹⁸. Μόνο στην ΕΕ το 2018, το 14 % περίπου των ενηλίκων εργαζομένων διαπιστώθηκε ότι αντιμετωπίζει πολύ υψηλούς κινδύνους λόγω της αυτοματοποίησης¹⁹. Στο μέλλον, θα μπορούσε να αυτοματοποιηθεί το 50 % των σημερινών θέσεων εργασίας παγκοσμίως²⁰, με σημαντικές διαφορές μεταξύ χωρών και τομέων²¹. Νέες θέσεις εργασίας θα εμφανιστούν, όμως θα απαιτούν νέες δεξιότητες. Εάν δεν αντιμετωπιστούν, οι τάσεις αυτές μπορεί να οδηγήσουν στη διάβρωση των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων και σε αύξηση των ανισοτήτων και των εξαρτήσεων εντός και μεταξύ των κρατών. Επιπλέον, η ψηφιακή

---

¹⁶ Αέριο του θερμοκηπίου με αντίκτυπο στο φαινόμενο του θερμοκηπίου 25 φορές μεγαλύτερο από του διοξειδίου του άνθρακα.

¹⁷ Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (2015), *Scaling technologies to decarbonise energy (Κλιμάκωση τεχνολογιών για την απαλλαγή της παραγωγής ενέργειας από τον άνθρακα)*. Η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας με βάση τη σύντηξη μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση του προβλήματος των ραδιενεργών αποβλήτων που προκύπτουν από την πυρηνική ενέργεια με βάση τη σχάση.

¹⁸ Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (2020), *The future of jobs report 2020 (Εκθεση για το μέλλον των θέσεων εργασίας 2020)*.

¹⁹ Poulidakis K. (2018), *Determinants of automation risks in the labour market, a skills-needs approach (Καθοριστικοί παράγοντες των κινδύνων αυτοματοποίησης στην αγορά εργασίας: προσέγγιση δεξιοτήτων-αναγκών)*, IZA Institute of Labour Economics.

²⁰ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

²¹ ΟΟΣΑ (2021), *What happened to jobs at risk of automation, policy brief on the future of work (Τι συνέβη με τις θέσεις εργασίας που κινδυνεύουν από την αυτοματοποίηση, ενημερωτικό σημείωμα για το μέλλον της εργασίας)*.

μετάβαση μπορεί να αυξήσει τα ηλεκτρονικά απόβλητα και να ενισχύσει τις απαιτήσεις για ενέργεια ή χρήση σπάνιων πόρων²².

3. ΠΙΕΣΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΞΙΕΣ

Η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη ομάδα δημοκρατιών στον κόσμο, όμως η δημοκρατική διακυβέρνηση υποχωρεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2020 ήταν το 15ο συνεχόμενο έτος περιστολής των πολιτικών δικαιωμάτων και των πολιτικών ελευθεριών σε παγκόσμιο επίπεδο²³, κατάσταση η οποία επιδεινώθηκε σε πολλές περιοχές από την πανδημία του κορονοϊού. Το 34 % του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε χώρες όπου η δημοκρατική διακυβέρνηση υποχωρεί και μόνο το 4 % ζει σε χώρες που γίνονται πιο δημοκρατικές²⁴. Η γεωπολιτική αμφισβήτηση²⁵, η πόλωση και οι εντάσεις μεταξύ των κρατών είναι πιθανό να διατηρηθούν και τις επόμενες δεκαετίες. Εάν συνεχιστεί η εν εξελίξει διάβρωση της δημοκρατικής διακυβέρνησης, αυτό θα επηρεάσει τόσο τις εδραιωμένες όσο και τις αναδυόμενες δημοκρατίες. Η μακροπρόθεσμη απόδοση των δημοκρατικών συστημάτων εξαρτάται από την ικανότητά τους να προσαρμόζονται στις νέες πραγματικότητες και να παραμένουν ανθεκτικά στις εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις.

Οι ζώνες αστάθειας και συγκρούσεων κοντά στην ΕΕ, αλλά και πέραν αυτής, είναι πιθανό να διατηρηθούν, και μάλιστα να αυξηθούν. Τόσο οι κρατικοί όσο και οι μη κρατικοί φορείς είναι πιθανό να ενισχύσουν τα υβριδικά τους εργαλεία, όπως η χρήση ανατρεπτικών τεχνολογιών, η εξάπλωση ελλειπών πληροφόρησης και παραπληροφόρησης, οι επιχειρήσεις ενημέρωσης, αλλά και η στρατιωτική και μη στρατιωτική επιρροή. Η καταστολή των ελευθεριών και των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και η συνεχιζόμενη αστάθεια σε χώρες και περιοχές της άμεσης γειτονίας αλλά και σε πιο απομακρυσμένες γειτονικές χώρες της ΕΕ, όπως το Αφγανιστάν ή η Συρία, θα συνεχίσουν να έχουν αντίκτυπο στη μεταναστευτική πίεση.

Η μεγάλης κλίμακας παραπληροφόρηση, η οποία υποστηρίζεται από νέα εργαλεία και διαδικτυακές πλατφόρμες, θα δημιουργήσει αυξανόμενες προκλήσεις για τα δημοκρατικά συστήματα και θα δώσει ώθηση σε έναν νέο τύπο πληροφοριακού πολέμου. Χώρες, ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, επιχειρήσεις ή άτομα χρησιμοποιούν αυτές τις λύσεις για να διαδώσουν την παραπληροφόρηση σε παγκόσμιο επίπεδο ή να αποκτήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Αυτό θα μπορούσε να απειλήσει τις δημοκρατίες μας, να προκαλέσει πόλωση του δημόσιου διαλόγου και να θέσει σε κίνδυνο την υγεία, την ασφάλεια και το περιβάλλον.

4. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

---

²² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *E-waste in the EU: facts and figures (Ηλεκτρονικά απόβλητα στην ΕΕ: στοιχεία και αριθμοί)* (γράφημα).

²³ Freedom House, *Freedom in the World 2021 (Ελευθερία στον κόσμο το 2021)*.

²⁴ Alizada N., Cole R., Gastaldi L., Grahn S., Hellmeier S., Kolvani P., Lachapelle J., Lührmann A., Maerz S. F., Pillai S., Lindberg S. I. 2021. *Autocratization Turns Viral. Democracy Report 2021 (Η στροφή προς την απολυταρχία εξαπλώνεται ραγδαία. Έκθεση για τη δημοκρατία 2021)*. Πανεπιστήμιο του Γκέτεμποργκ: Ινστιτούτο V-Dem.

²⁵ Βλέπε, για παράδειγμα, Sharon Lecocq (2020), *EU foreign policy and hybrid actors in the Middle East: ready for geopolitical contestation? (Εξωτερική πολιτική της ΕΕ και υβριδικοί παράγοντες στη Μέση Ανατολή: έτοιμη για γεωπολιτική αμφισβήτηση;)*, *Global Affairs*, 6:4-5, 363-380, DOI: 10.1080/23340460.2021.1872401.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός θα φτάσει τα 8,5 δισεκατομμύρια το 2030 και τα 9,7 δισεκατομμύρια το 2050. Η αύξηση του πληθυσμού θα είναι ανομοιογενής. Σε πολλές προηγμένες οικονομίες θα παραμείνει στάσιμος. Ο πληθυσμός της ΕΕ αναμένεται να μειωθεί σε λίγο περισσότερο από 420 εκατομμύρια, ποσοστό 4,3 % του παγκόσμιου πληθυσμού. Στην Ασία, η δεκαετία του 2040 ενδέχεται να σηματοδοτήσει ένα σημείο καμπής, μετά το οποίο οι πληθυσμοί αναμένεται πρώτα να σταθεροποιηθούν και στη συνέχεια να αρχίσουν να μειώνονται γύρω στα μέσα του αιώνα, με την Ανατολική Ασία να γνωρίζει ραγδαία δημογραφική πτώση²⁶. Ο πληθυσμός της Αφρικής αναμένεται να αυξηθεί από 1,2 δισεκατομμύρια σε 1,8 δισεκατομμύρια μεταξύ 2017 και 2035 — οπότε ο μισός περίπου πληθυσμός θα είναι κάτω των 21 ετών. Το 2050, η Ινδία, η Κίνα, η Νιγηρία, οι ΗΠΑ και το Πακιστάν θα είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες χώρες (διάγραμμα 2). Η δημογραφική ανάπτυξη θα επηρεάσει τις γεωπολιτικές φιλοδοξίες, μπορεί όμως να δημιουργήσει και προκλήσεις βιωσιμότητας ή μετανάστευσης. Έως το 2050, ο ενεργός πληθυσμός θα μειωθεί κατά περίπου 16 % στην Ευρώπη και 17 % στην Κίνα, ενώ θα αυξηθεί στη Βόρεια Αμερική και την Ινδία²⁷. Η προβλεπόμενη μέση ηλικία του πληθυσμού της ΕΕ θα αυξηθεί από 43,9 έτη το 2020 σε 48,2 έτη έως το 2050. Προβλέπεται απότομη αύξηση των συνολικών δεικτών εξάρτησης²⁸ για πολλές περιοχές της ΕΕ. Εάν συνεχιστεί αυτή η τάση, έως το 2050 ενδέχεται να υπάρχουν 135 εξαρτώμενοι μη εργαζόμενοι για κάθε 100 εργαζομένους στην ΕΕ²⁹.

Διάγραμμα 2: Προβλεπόμενα μερίδια του παγκόσμιου πληθυσμού³⁰

Οι επόμενες δεκαετίες θα χαρακτηρίζονται από αυξανόμενη ανακατανομή της παγκόσμιας δύναμης, με το γεωοικονομικό κέντρο βάρους να μετατοπίζεται προς τα

²⁶ OHE (2019), *World population prospects (Προοπτικές του παγκόσμιου πληθυσμού)*.

²⁷ JRC (2021), *Shaping & securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και μετέπειτα)*.

²⁸ Ο συνολικός δείκτης εξάρτησης συσχετίζει τον αριθμό των ατόμων που είναι πιθανό να εξαρτώνται από τη στήριξη άλλων για την καθημερινή τους διαβίωση — νέοι και ηλικιωμένοι — με τον αριθμό των ατόμων που είναι σε θέση να παρέχουν αυτήν τη στήριξη (Eurostat).

²⁹ JRC (2019), *Demographic scenarios for the EU: migration, population and education (Δημογραφικά σενάρια για την ΕΕ: μετανάστευση, πληθυσμός και εκπαίδευση)*.

³⁰ OHE (2019), *World population prospects (Προοπτικές του παγκόσμιου πληθυσμού)*.

ανατολικά³¹. Οι χώρες της G7 (Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ) αντιπροσωπεύουν σήμερα το 40 % περίπου του παγκόσμιου ΑΕΠ, έναντι άνω του 60 % το 1975³². Η οικονομική βαρύτητα των «αναδυόμενων 7» (Βραζιλία Κίνα, Ινδία, Ινδονησία, Μεξικό, Ρωσία, Τουρκία) ισοδυναμεί με τα δύο τρίτα περίπου της αντίστοιχης βαρύτητας των G7. Η αναλογία αυτή θα αντιστραφεί κατά την περίοδο έως το 2050. Η Κίνα πρόκειται να γίνει η μεγαλύτερη οικονομία πριν από το τέλος αυτής της δεκαετίας, με την Ινδία να ξεπερνά πιθανώς την ΕΕ τα επόμενα 20 χρόνια (διάγραμμα 3). Ταυτόχρονα, η αύξηση του ΑΕΠ στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε καλύτερη ποιότητα ζωής για τους πολίτες τους, συμπεριλαμβανομένων των χωρών με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ³³. Οι αυξημένες ανισότητες και τα χαμηλότερα περιβαλλοντικά και εργασιακά πρότυπα παραμένουν βασικές προκλήσεις για τις αναδυόμενες οικονομίες.

Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός και η αστάθεια είναι πιθανό να αυξηθούν. Ο ανταγωνισμός ΗΠΑ-Κίνας ενδέχεται να αποτελέσει καθοριστικό χαρακτηριστικό του γεωπολιτικού τοπίου. Η ενεργειακή μετάβαση θα συμβάλει περαιτέρω στην ανακατανομή της ισχύος. Οι εξαγωγείς ορυκτών καυσίμων με τις λιγότερο διαφοροποιημένες οικονομίες και/ή τους πιο αδύναμους θεσμούς είναι εκείνοι που αναμένεται να επηρεαστούν δυσμενέστερα. Από την άλλη πλευρά, χώρες με μεγάλη ικανότητα παραγωγής και εξαγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα αποκτήσουν μεγαλύτερη επιρροή. Η ΕΕ μπορεί να αναμένει συνεχείς εντάσεις και δυσμενή ανταγωνισμό (μεταξύ άλλων από την Κίνα και τη Ρωσία), που θα απαιτήσουν ισχυρές πολιτικές για την προώθηση της σταθερότητας και της ευημερίας, ιδιαίτερα στη γειτονία της. Νέες εντάσεις ενδέχεται να προκύψουν από τον ανταγωνισμό σε αμφισβητούμενες περιοχές, όπως το διάστημα ή η Αρκτική. Οι αυξανόμενες απειλές από το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά, τον εξτρεμισμό, την τρομοκρατία και τις υβριδικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της χειραγώγησης της μετανάστευσης για πολιτικούς σκοπούς, ενδέχεται να απειλούν όλο και περισσότερο την ασφάλεια της ΕΕ.

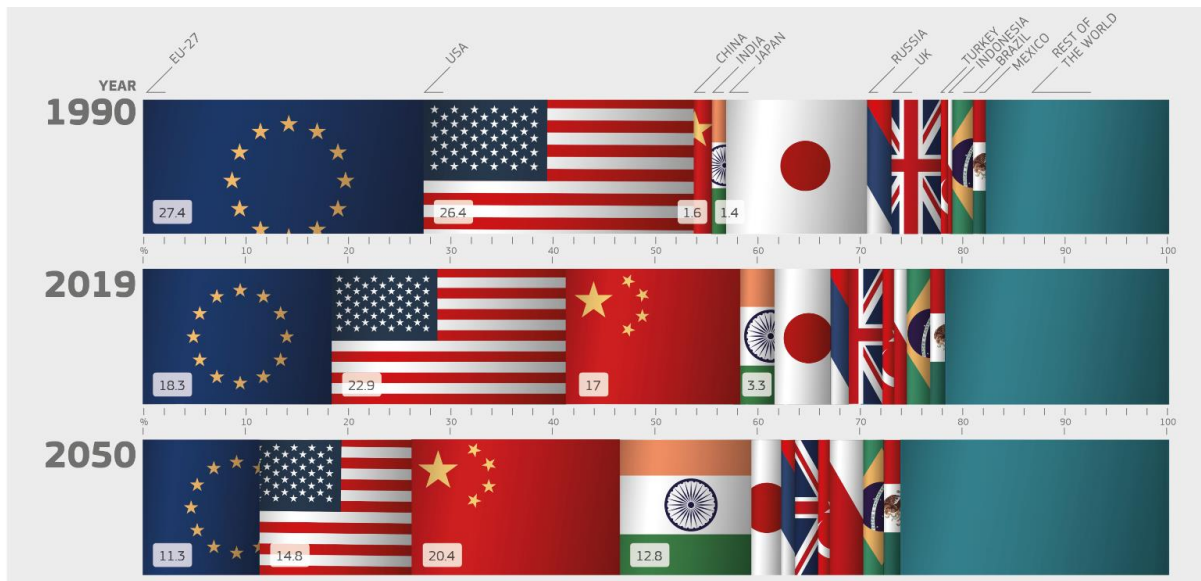
Διάγραμμα 3: Προβλεπόμενα μερίδια του παγκόσμιου ΑΕΠ³⁴

³¹ Αυτό είναι ήδη αισθητό στους διεθνείς οργανισμούς, στους κόλπους των οποίων οι αναδυόμενες οικονομίες έχουν ολοένα μεγαλύτερο ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής.

³² Η ΕΕ αποτελεί επίσης «μη απαριθμούμενο» μέλος της G7. Δεδομένου ότι συμμετέχει στην εν λόγω συνεργασία ως υπερεθνικός οργανισμός, δεν λαμβάνεται υπόψη σε αυτήν τη σύγκριση.

³³ Ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης δημιουργήθηκε για να τονιστεί ότι το απόλυτο κριτήριο για την αξιολόγηση της ανάπτυξης μιας χώρας θα πρέπει να είναι οι άνθρωποι και οι ικανότητές τους, και όχι η οικονομική ανάπτυξη και μόνο.

³⁴ Τα στοιχεία αντιστοιχούν σε μερίδια ονομαστικού ΑΕΠ, μετρούμενα σε τρέχοντα δολάρια ΗΠΑ. Προέρχονται από τις τελευταίες μακροπρόθεσμες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (*Οικονομικές προοπτικές 103*, Ιούλιος 2018). Με προσαρμογή της ισοτιμίας της αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ), η άνοδος της Κίνας και της Ινδίας είναι ταχύτερη. Το προσαρμοσμένο ΑΕΠ της Κίνας είναι ήδη υψηλότερο από των ΗΠΑ ή της ΕΕ, ενώ έως το 2040 θα τις ξεπεράσει και η Ινδία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η οικονομική σύγκλιση τείνει να συνεπάγεται αύξηση των τοπικών τιμών (των υπηρεσιών, για παράδειγμα), οπότε η προσαρμογή της ΙΑΔ αυξάνει το ΑΕΠ των αναδυόμενων οικονομιών σε σχέση με τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι συγκρίσεις του πραγματικού ΑΕΠ για τα τέσσερα αυτά παραδείγματα είναι παρόμοιες με εκείνες που βασίζονται στο ονομαστικό ΑΕΠ.

Ο πολυδιάστατος ανταγωνισμός και οι βαθιές αλληλεξαρτήσεις είναι πιθανό να αποτελέσουν καθοριστικά χαρακτηριστικά μιας ολοένα και πιο πολυπολικής παγκόσμιας τάξης. Η παγκόσμια διακυβέρνηση και οι υποδομές κινδυνεύουν να κατακερματιστούν ως αποτέλεσμα των εντεινόμενων ανταγωνισμών σε διάφορους τομείς. Είναι πιθανό να εμφανιστούν περισσότερο διαφοροποιημένοι και δυναμικοί παράγοντες, με αυξανόμενες ικανότητες και βλέψεις. Σε αυτούς συγκαταλέγονται και μη κρατικοί και ενδοκρατικοί παράγοντες, καθώς και διακρατικά κινήματα. Ενώ, αφενός, κανένας παράγοντας δεν θα είναι σε θέση να κυριαρχήσει σε όλες τις περιοχές και τους τομείς πολιτικής³⁵, αφετέρου, θα συνεχίσουν να αναδύονται και να εξελίσσονται στρατηγικές εξαρτήσεις και ικανότητες.

III. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΓΕΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΕ

1. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης της ΕΕ είναι από τα πλέον προηγμένα στον κόσμο³⁶, όμως η βιωσιμότητα και η ανθεκτικότητά τους πρέπει να ενισχυθούν. Κάτι τέτοιο απαιτεί επενδύσεις σε καινοτόμα μοντέλα φροντίδας (π.χ. ολοκληρωμένη φροντίδα, τηλεϊατρική), ενίσχυση του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, εστίαση σε προληπτικά μέτρα και αντιμετώπιση της συννοσηρότητας. Για να διασφαλιστεί υγιέστερη γήρανση, ο υγιεινότερος τρόπος ζωής και η σωματική άσκηση θα πρέπει να συνδυαστούν με έξυπνες εναλλακτικές λύσεις αντί της μακροχρόνιας περίθαλψης, όπως λύσεις εξ αποστάσεως ιατρικής και η ρομποτική για τη φροντίδα στο σπίτι. Οι νέες τεχνολογίες, σε συνδυασμό με κοινωνικές πολιτικές και πολιτικές υγείας, θα μπορούσαν να μετριάσουν το επιπλέον κόστος που σχετίζεται με τη γήρανση του πληθυσμού, ενώ παράλληλα θα δώσουν στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και στα άτομα με αναπηρία τη

³⁵ Εθνικό Συμβούλιο Πληροφοριών (NIC) των ΗΠΑ (2021), *Global trends 2040 (Παγκόσμιες τάσεις 2040)*. Η έκθεση, η οποία δημοσιεύεται κάθε τέσσερα έτη από το 1997, αξιολογεί τις βασικές τάσεις και αβεβαιότητες που θα διαμορφώσουν το στρατηγικό περιβάλλον των ΗΠΑ κατά τα επόμενα 20 έτη. Κατά την εκπόνηση της τελευταίας έκδοσης ζητήθηκε η γνώμη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Στρατηγικής και Πολιτικής Ανάλυσης.

³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *έκθεση σχετικά με τις επιπτώσεις της δημογραφικής αλλαγής*.

δυνατότητα να ζουν πιο αυτόνομα. Η διαδικτυακή αλληλεπίδραση και παρακολούθηση και η κατάλληλη αυτοεξυπηρέτηση των ασθενών θα μπορούσαν να αποφέρουν ετήσια εξοικονόμηση ύψους έως και 120 δις. EUR σε δημόσιες δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης σε ολόκληρη την ΕΕ³⁷. Ένας κοινός ευρωπαϊκός χώρος δεδομένων για την υγεία θα μπορούσε να στηρίξει την ταχεία ανάπτυξη και εξέλιξη της εξατομικευμένης ιατρικής μέσω αποφάσεων που βασίζονται σε δεδομένα, βελτιώνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα και την προσβασιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης.

Στις αρχές της πανδημίας, έγιναν εμφανείς οι στρατηγικές εξαρτήσεις της ΕΕ από τρίτες χώρες για ζωτικά αγαθά, όπως φαρμακευτικά προϊόντα. Από τα 5 200 εισαγόμενα προϊόντα, η ΕΕ έχει υψηλή εξάρτηση στις εισαγωγές για 137 προϊόντα σε «ευαίσθητα οικοσυστήματα»³⁸, 14 από τα οποία ανήκουν στο οικοσύστημα της υγείας. Σημαντικό μέρος των δραστικών συστατικών που χρησιμοποιούνται για γενόσημα φάρμακα προέρχεται από την Ινδία και την Κίνα, όπως και η πλειοψηφία των πρώτων υλών και των ενδιάμεσων προϊόντων που χρησιμοποιούνται στη φαρμακευτική. Και οι δύο χώρες ενισχύουν τα μέτρα τους για το περιβάλλον και την ασφάλεια στον τομέα των χημικών προϊόντων, ενώ η Κίνα κλείνει ορισμένες μονάδες παραγωγής. Αυτό θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις για τη διαθεσιμότητα και την τιμολόγηση των φαρμάκων³⁹. Η ΕΕ, ενώ διαθέτει μεγάλες δυνατότητες για την παραγωγή καινοτόμων φαρμάκων, πρέπει να διασφαλίσει την ασφάλεια εφοδιασμού για κρίσιμα προϊόντα χωρίς δίπλωμα ευρεσιτεχνίας με ιδιαίτερα ενοποιημένες αλυσίδες εφοδιασμού μέσω εναλλακτικών πηγών. Ωστόσο, οι αλυσίδες εφοδιασμού φαρμακευτικών προϊόντων είναι ιδιαίτερα περίπλοκες και απαιτούν την υψηλότερη δυνατή ποιότητα. Επομένως, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε διαταραχές του εφοδιασμού. Σε περίπτωση κρίσης για τη δημόσια υγεία ή διαταραχών στον εφοδιασμό, δεν είναι δυνατόν να καθιερωθούν εναλλακτικοί κατασκευαστές ορισμένων βασικών συστατικών σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο. Ωστόσο, η διαθεσιμότητα ορισμένων προϊόντων ανά πάσα στιγμή είναι κομβικής σημασίας για τη δημόσια υγεία⁴⁰. Η καθιέρωση ή η ανασύσταση της παραγωγής ορισμένων κρίσιμων φαρμάκων και ιατρικών αντιμέτρων στην ΕΕ μπορεί να υποστηριχθεί από καινοτομίες στις διαδικασίες παρασκευής ώστε να αντισταθμιστεί το πιθανώς υψηλότερο κόστος παραγωγής στην ΕΕ και να ενισχυθεί η ηγετική θέση στην πράσινη και ψηφιακή φαρμακευτική παραγωγή.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας θα ενισχύσει την ικανότητα της ΕΕ να αντιμετωπίζει νέες κρίσεις στον τομέα της υγείας. Η πανδημία κατέδειξε την ανάγκη πλήρους αναθεώρησης των δομών και των μηχανισμών της ΕΕ που σχετίζονται με την πρόληψη και την αντιμετώπιση διασυνοριακών απειλών για την υγεία. Μια ισχυρότερη Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας θα μπορούσε να ενισχύσει τη συλλογική ετοιμότητα της ΕΕ έναντι των απειλών για την υγεία, καθώς και να προαγάγει τον συντονισμό σε περιόδους κρίσης. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Καταστάσεων Έκτακτης Υγειονομικής Ανάγκης (HERA) θα συμβάλει στην πρόβλεψη διασυνοριακών απειλών κατά της υγείας και θα στηρίζει την

³⁷ COM(2021) 118.

³⁸ SWD(2021) 352. Η επικαιροποιημένη νέα βιομηχανική στρατηγική προσδιορίζει ορισμένους τομείς στους οποίους είναι εμφανέστερη η εξάρτηση της ΕΕ από περιορισμένο αριθμό προμηθευτών και οι οποίοι ορίζονται ως «ευαίσθητα οικοσυστήματα» (π.χ. αεροδιαστημική και αμυντική βιομηχανία, ηλεκτρονικά προϊόντα, υγεία κ.λπ.). Στο έγγραφο εργασίας SWD αναγγέλθηκε ένα δεύτερο στάδιο ανασκόπησης των πιθανών εξαρτήσεων και περιοδική παρακολούθηση των τρεχουσών και μελλοντικών εξαρτήσεων της ΕΕ.

³⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), ενημερωτικό δελτίο με τίτλο *Foresight ON health (Προβλέψεις για την υγεία)*.

⁴⁰ Για παράδειγμα, η μεγάλη εξάρτηση της ΕΕ από τις ΗΠΑ στο πλάσμα, ιδίως στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν άλλοι προμηθευτές, υπονομεύει τις δυνατότητές της στον υγειονομικό τομέα και την ικανότητά της να αντιδράσει σε περίπτωση νέων κρίσεων δημόσιας υγείας.

ετοιμότητα και την αντιμετώπιση εστιάζοντας σε προληπτικές αξιολογήσεις απειλών, προβλέψεις, πληροφορίες για την αγορά και ανίχνευση του ορίζοντα για αναδυόμενους παθογόνους παράγοντες και τεχνολογίες. Αυτές οι γνώσεις θα βοηθήσουν επίσης τη HERA να κατευθύνει την εκπόνηση ετήσιας έκθεσης σχετικά με την κατάσταση ετοιμότητας. Σε παγκόσμια κλίμακα, εξακολουθεί να είναι σημαντικό να ενισχυθεί η διεθνής ετοιμότητα και αντιμετώπιση μελλοντικών πανδημιών, ιδίως με τη μεταρρύθμιση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και την ενίσχυση της ικανότητάς του να αντιμετωπίζει καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας. Αυτό περιλαμβάνει επίσης την επιδίωξη μιας διεθνούς συνθήκης για τις πανδημίες⁴¹ και την ενίσχυση των τοπικών παραγωγικών δυνατοτήτων. Η πολυμερής προσέγγιση είναι ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί η επανάληψη παρόμοιων κρίσεων στο μέλλον.

Ενώ τα συστήματα τροφίμων της ΕΕ αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες προκλήσεις, οι νέες τεχνολογίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητά τους. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καθοριστικής σημασίας ήταν η δράση της ΕΕ για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας των τροφίμων σε ολόκληρη την ενιαία αγορά και τη συνέχιση των παγκόσμιων εμπορικών συναλλαγών. Ωστόσο, η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση της φύσης μπορεί να στρεβλώσουν την προσφορά, τη ζήτηση και το εμπόριο στις μεγάλες περιοχές παραγωγής τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ, προκαλώντας διακυμάνσεις και εκτινάξεις των τιμών⁴² που ενδεχομένως να έχουν σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Οι αλλαγές στη ζήτηση και στον τρόπο διατροφής θα έχουν επίσης επίδραση. Για παράδειγμα, η πρόοδος στη γονιδιωματική της διατροφής (η οποία συνδέει το ανθρώπινο γονιδίωμα με τη διατροφή και την υγεία) θα οδηγήσει σε πιο εξατομικευμένη διατροφή και σε νέες ανάγκες υγείας⁴³. Η θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για βιώσιμα συστήματα τροφίμων θα επιταχύνει και θα διευκολύνει τη μετάβαση και θα αυξήσει τη βιωσιμότητα των τροφίμων. Ανατρεπτικές καινοτομίες, όπως τα τρόφιμα με βάση έντομα και φύκη, η κυτταρική γεωργία ή η γεωργία εσωτερικών χώρων⁴⁴, θα μπορούσαν να μειώσουν το οικολογικό αποτύπωμα της παραγωγής τροφίμων. Η βιοτεχνολογία, συμπεριλαμβανομένων νέων γονιδιωματικών τεχνικών, θα μπορούσε να διαδραματίσει βασικό ρόλο στην ανάπτυξη καινοτόμων και βιώσιμων τρόπων προστασίας της συγκομιδής από παράσιτα, ασθένειες και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Μια συνεκτική και βιώσιμη προσέγγιση για ολόκληρο το σύστημα τροφίμων, από την παραγωγή τροφίμων έως τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, θα είναι ζωτικής σημασίας.

2. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΙΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΑΠΑΛΛΑΓΜΕΝΗΣ ΑΠΟ ΑΝΘΡΑΚΟΥΧΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Η εξασφάλιση επαρκούς εφοδιασμού με ενέργεια οικονομικά προσιτή και απαλλαγμένη από ανθρακούχες εκπομπές είναι ζωτικής σημασίας για την πορεία προς μια πιο πράσινη και πιο ψηφιακή Ευρώπη. Η υλοποίηση των πράσινων στόχων της ΕΕ

⁴¹ Η ΕΕ και μια ομάδα χωρών από όλες τις περιοχές του ΠΟΥ έχουν δημιουργήσει έναν συνασπισμό ενόψει της 74ης συνόδου της Παγκόσμιας Συνέλευσης Υγείας τον Μάιο του 2021 με σκοπό την καθιέρωση διαδικασίας για τη σύναψη σύμβασης, συμφωνίας ή άλλου διεθνούς μέσου του ΠΟΥ σχετικά με την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση πανδημιών.

⁴² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), ενημερωτικό δελτίο με τίτλο *Foresight ON synergies between civil, defence and space industries (Προβλέψεις για συνέργειες μεταξύ μη στρατιωτικών, αμυντικών και διαστημικών βιομηχανιών)*.

⁴³ Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research (2019), *50 trends influencing Europe's food sector by 2035 (50 τάσεις που θα επηρεάσουν τον ευρωπαϊκό τομέα τροφίμων έως το 2035)*.

⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), ενημερωτικό δελτίο με τίτλο *Foresight On health (Προβλέψεις για την υγεία)*.

συνεπάγεται ότι έως το 2050 περισσότερο από το 80 % της ακαθάριστης εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας θα προέρχεται από πηγές χαμηλών ανθρακικών εκπομπών, κυρίως από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ τα ορυκτά καύσιμα για ενεργειακούς σκοπούς θα μειωθούν σε λιγότερο από 10 %⁴⁵. Η μείωση της εξάρτησης της ΕΕ από τα ορυκτά καύσιμα απαιτεί αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ταχεία διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ. Συνεπάγεται επίσης την ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών, έξυπνων δικτύων και νέων τεχνολογιών και λύσεων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και φιλικών προς το περιβάλλον, τόσο στην ΕΕ όσο και σε σημαντικές τρίτες χώρες-εταίρους. Τέλος, απαιτείται πρόληψη της διαρροής άνθρακα. Η ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης θα είναι ζωτικής σημασίας για την αποφυγή πιθανών φαινομένων υποτροπής όσο οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας γίνονται φθηνότερες και η κατανάλωσή της από την ανθρωπότητα αυξάνεται. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της συμφωνίας του Παρισιού και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η ένταση ενέργειας στην ΕΕ θα πρέπει να μειωθεί δραστικά έως το 2050, στο ήμισυ περίπου των σημερινών επιπέδων⁴⁶.

Η επίτευξη του στόχου για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 θα μπορούσε να βοηθήσει την ΕΕ να μειώσει την ενεργειακή της εξάρτηση από περίπου 60 % σήμερα σε 15 %⁴⁷. Κάτι τέτοιο θα πρέπει να υποστηριχθεί από σημαντική πρόοδο όσον αφορά την κυκλική οικονομία. Η εμβάθυνση της ενεργειακής ένωσης θα υποστηρίξει την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, θα βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση, θα ενισχύσει την εσωτερική αγορά ενέργειας και θα αυξήσει την ασφάλεια εφοδιασμού. Η χάραξη της πορείας μετάβασης και μια ισχυρή ατζέντα για επενδύσεις σε βιώσιμες υποδομές χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην ΕΕ και πέραν αυτής θα δημιουργήσουν επενδυτικές ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Θα συμβάλει επίσης στη διασφάλιση της συνοχής της δημόσιας στήριξης και διαρκούς έρευνας και καινοτομίας σε νέες τεχνολογίες και πηγές καθαρής ενέργειας, όπου, σε τομείς δυσλειτουργίας της αγοράς, ο ιδιωτικός τομέας δεν είναι αποτελεσματικός. Είναι σημαντικό να κλιμακωθούν οι αναδυόμενες τεχνολογίες, αλλά και να καταστούν οικονομικά προσιτές και προσβάσιμες για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, ώστε να διασφαλιστεί η υιοθέτησή τους σε μεγάλη κλίμακα. Παράλληλα, μια πιο κυκλική οικονομία και η ρεαλιστική τιμολόγηση των εξωτερικών παραγόντων θα μειώνει την κατανάλωση ενέργειας στην ΕΕ.

Η απαλλαγή της ενέργειας από τις ανθρακούχες εκπομπές θα έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη γεωπολιτική δυναμική, με νέες στρατηγικές εξαρτήσεις να αναδύονται και άλλες να φθίνουν. Θα επηρεάσει τόσο τις οικονομίες που παράγουν πετρέλαιο και φυσικό αέριο όσο και όσες ηγούνται στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Θα χρειαστούν προσπάθειες για να διευκολυνθεί η εν λόγω μετάβαση και να αντιμετωπιστεί η μείωση των εσόδων στα ευάλωτα κράτη παραγωγής. Η σημαντική πρόοδος ως προς τη μείωση των σχετικών εκπομπών από την παραγωγή (όπως το μεθάνιο από ορυκτό αέριο) θα αποτελέσει προμήνυμα για την ομαλή μετάβαση. Οι νέες τεχνολογίες θα είναι ζωτικής σημασίας σε αυτό το πλαίσιο. Η διαθεσιμότητα και η προσιτή τιμή τους θα ωφελήσουν την ΕΕ και ενδέχεται να βοηθήσουν τις αναδυόμενες οικονομίες να πραγματοποιήσουν το άλμα από υποδομές που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα σε εναλλακτικές λύσεις μικρότερης έντασης άνθρακα. Αυτός ο τύπος συνεργασίας προσφέρει επίσης οικονομικές ευκαιρίες και

⁴⁵ *Ενίσχυση της κλιματικής φιλοδοξίας της Ευρώπης για το 2030 – Επενδύουμε σε ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον προς όφελος των πολιτών μας*, SWD(2020)176.

⁴⁶ Διεθνής Οργανισμός Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (2018), *Global energy transformation: a roadmap to 2050 (Παγκόσμιος ενεργειακός μετασχηματισμός: χάρτης πορείας έως το 2050)*.

⁴⁷ Πηγή: Eurostat.

ευκαιρίες συνδεσιμότητας για την ΕΕ. Επιπλέον, ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας των μελλοντικών ενεργειακών δικτύων, σε συνδυασμό με υψηλές ικανότητες άμυνας στον κυβερνοχώρο, θα στηρίξουν την ανθεκτικότητα της ΕΕ, με την παραγωγή ενέργειας να κατανέμεται πολύ ευρύτερα από ό,τι στα σημερινά συγκεντρωτικά, πιο ευάλωτα ενεργειακά συστήματα.

3. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΙΧΜΗΣ

Η ψηφιακή κυριαρχία της ΕΕ θα εξαρτηθεί από την ικανότητα αποθήκευσης, εξαγωγής και επεξεργασίας δεδομένων, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις εμπιστοσύνης, ασφάλειας και θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η ψηφιακή οικονομία, και ιδίως η επεξεργασία δεδομένων, το υπολογιστικό νέφος υψηλών επιδόσεων και η υπολογιστική παρυφών, μπορεί να έχουν θετική επίδραση στην οικονομία και την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ⁴⁸. Οι εταιρείες της ΕΕ και οι αρχές δημόσιας διοίκησης θα υιοθετούν ολοένα και περισσότερο την ανάλυση δεδομένων χρηστών και οντοτήτων, το διαδίκτυο των πραγμάτων και την τεχνητή νοημοσύνη. Οι τεχνολογίες αυτές έχουν ευρείες και ποικίλες εφαρμογές⁴⁹. Η ΕΕ έχει θεσπίσει σημαντικούς επενδυτικούς στόχους και χρηματοδοτικά μέσα για την προώθηση της ανάπτυξης και υλοποίησης ανατρεπτικών τεχνολογιών νέας γενιάς υπολογιστικού νέφους και υπολογιστικής παρυφών. Με την αυξανόμενη χρήση δεδομένων για βιομηχανικές και επιχειρηματικές εφαρμογές, ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των στόχων της διττής μετάβασης θα είναι η υιοθέτηση στρατηγικής προσέγγισης για την ανάπτυξη και την εξέλιξη βιομηχανικών συστημάτων του διαδικτύου των πραγμάτων, της τεχνολογίας 5G/6G, καθώς και υπολογιστικής παρυφών με τη δυνατότητα διαχείρισης και γρήγορης ανάλυσης μαζικών δεδομένων.

Τα μαζικά δεδομένα και οι προηγμένες αναλύσεις εξελίσσονται ραγδαία, με τις ΗΠΑ και την Κίνα να πρωτοστατούν. Παρέχουν πρώιμους δείκτες σε πραγματικό χρόνο για πιθανές κρίσεις, έγκαιρη ανίχνευση ασθενειών και μεγάλης εμβέλειας ανίχνευση στρατιωτικής δραστηριότητας. Η χρήση των εν λόγω αναλύσεων στη λήψη αποφάσεων είναι πιθανό να αυξηθεί. Σε ό,τι αφορά την ΕΕ, είναι σημαντικό οι τεχνολογίες αυτές να αναπτυχθούν με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των αξιών της ΕΕ, ειδικά όταν η ανάπτυξη και η υιοθέτησή τους βασίζεται σε μαζικούς όγκους δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών δεδομένων. Η ανάπτυξη και η υιοθέτηση κρίσιμων τεχνολογιών βασίζεται σε τεράστιους όγκους δεδομένων. Επί του παρόντος, τα δεδομένα που παράγονται στην ΕΕ αποθηκεύονται και τυγχάνουν επεξεργασίας σε μεγάλο βαθμό σε χώρους αποθήκευσης του υπολογιστικού νέφους υπό τη διαχείριση παρόχων εκτός ΕΕ, με αποτέλεσμα να υπάγονται σε δικαιοδοσίες τρίτων χωρών. Αυτό δημιουργεί στρατηγικές εξαρτήσεις και κινδύνους για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και την προστασία, την πρόσβαση και την ασφάλεια των δεδομένων. Συνεπάγεται επίσης ότι οι πάροχοι εκτός ΕΕ επωφελούνται εμπορικά από την

⁴⁸ Η επίδραση της ψηφιακής οικονομίας επί του ΑΕΠ και της παραγωγικότητας εξακολουθεί να αποτελεί θέμα συζήτησης. Σύμφωνα με πρόσφατες μακροοικονομικές προσομοιώσεις, η αθροιστική πρόσθετη συνεισφορά των νέων ψηφιακών τεχνολογιών στο ΑΕΠ έως το 2030 ενδέχεται να ανέλθει σε 2,2 τρις. EUR στην ΕΕ, αύξηση κατά 14,1 % από το 2017 [ΓΔ CNECT (2020), *Shaping the digital transformation in Europe (Διαμόρφωση του ψηφιακού μετασχηματισμού στην Ευρώπη)*]. Ταυτόχρονα, ορισμένοι οικονομολόγοι επισημαίνουν ότι οι νέες τεχνολογίες έχουν μικρή επίδραση επί του ΑΕΠ και της παραγωγικότητας.

⁴⁹ Για παράδειγμα, η πολυτροπική συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα και η απρόσκοπτη ανταλλαγή δεδομένων μπορούν να στηρίξουν την πιο βιώσιμη κίνηση ανθρώπων και αγαθών, να μειώσουν σημαντικά τους θανάτους και τους τραυματισμούς λόγω οδικών ατυχημάτων και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής και την αποδοτικότητα των συστημάτων μεταφοράς.

επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων. Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει ικανότητες για την αποθήκευση δεδομένων και να διασφαλίσει την πρόσβαση σε ανοιχτά, ασφαλή και διαφανή δεδομένα, και τη διαθεσιμότητα σύνδεσης δεδομένων μεγάλης ταχύτητας. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει το προβάδισμά της στην ανάπτυξη και υλοποίηση αξιόπιστης τεχνητής νοημοσύνης και να προωθήσει πρότυπα και αξίες μαζί με αξιόπιστους εταίρους σε ολόκληρο τον κόσμο.

Αντιμέτωπη με την εκθετική αύξηση της ζήτησης για ημιαγωγούς, η ΕΕ πρέπει να εδραιώσει περισσότερο τη θέση της όσον αφορά την ανάπτυξη και παραγωγή τεχνολογιών επόμενης γενιάς. Η πρόσβαση σε ημιαγωγούς θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο λόγω της περιορισμένης παραγωγικής ικανότητας, ενώ οι ελλείψεις μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την αδιάλειπτη λειτουργία διαφόρων κλάδων. Η ΕΕ διαθέτει αξιοσημείωτα πλεονεκτήματα και φιλοξενεί έναν σημαντικό προμηθευτή εξοπλισμού κατασκευής για όλους τους κορυφαίους κατασκευαστές, υστερεί όμως στην παραγωγή επεξεργαστών επόμενης γενιάς και προηγμένων ημιαγωγών. Η Ταϊβάν, η Κίνα, η Νότια Κορέα⁵⁰ και οι ΗΠΑ επενδύουν σημαντικά στην ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής ημιαγωγών. Επιπλέον, κατασκευαστές μικροκυκλωμάτων στην Ταϊβάν, τη Νότια Κορέα, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ έχουν ανακοινώσει τεράστιες ιδιωτικές επενδύσεις σε νέες παραγωγικές ικανότητες. Για να παραμείνει στην κούρσα, η ΕΕ πρέπει να επενδύσει σε δυνατότητες για την επόμενη γενιά επεξεργαστών και μικροκυκλωμάτων ημιαγωγών. Κάτι τέτοιο απαιτεί αυστηρό έλεγχο των εξαγορών ευρωπαϊκών παραγωγικών δυνατοτήτων από το εξωτερικό, επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας.

4. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ ΜΕ ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ

Οι κρίσιμες πρώτες ύλες είναι απαραίτητες για τη διττή μετάβαση της ΕΕ. Η επέκταση των πράσινων τεχνολογιών, όπως εκείνων που υποστηρίζουν την αιολική και ηλιακή ενέργεια, την εγχώρια αποθήκευση ενέργειας και την παραγωγή μπαταριών για ηλεκτρικά οχήματα, θα αυξήσει τη ζήτηση για πρώτες ύλες όπως κοβάλτιο, λίθιο, γραφίτη, μαγγάνιο και νικέλιο τις δύο επόμενες δεκαετίες⁵¹. Ωστόσο, η πρόκληση δεν περιορίζεται στις πράσινες τεχνολογίες. Για παράδειγμα, ο τομέας των μικρών μη επανδρωμένων αεροσκαφών, τον οποίο η Κίνα εφοδιάζει με πάνω από το ένα τρίτο των πρώτων υλών, αναμένεται να αναπτυχθεί εκθετικά από σήμερα και έως τη δεκαετία του 2030, με μεγάλες δυνατότητες για τον μη στρατιωτικό και εμπορικό υποτομέα και κατακόρυφη αύξηση της ζήτησης για γάλλιο, ίνδιο, σκάνδιο και τιτάνιο, μεταξύ άλλων. Η αμυντική βιομηχανία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε κρίσιμες πρώτες ύλες, για παράδειγμα σχεδόν το ήμισυ των υλικών που χρειάζονται στην παραγωγή αεροσκαφών⁵² προέρχεται από χώρες εκτός ΕΕ. Η αύξηση της ζήτησης για κρίσιμες πρώτες ύλες αναμένεται να συμπέσει με την ενίσχυση της

⁵⁰ Η Κίνα επενδύει πάνω από 200 δισ. USD στο πλαίσιο του σχεδίου «Made in China 2025», φιλοδοξώντας να εξασφαλίσει αυτονομία κατά 70 % στην παραγωγή μικροκυκλωμάτων έως το 2025. Η Νότια Κορέα σχεδιάζει να επενδύσει 450 δισ. USD σε ημιαγωγούς έως το 2030, με έμφαση στις τεχνολογίες κατασκευής. Η εταιρεία κατασκευής ημιαγωγών TSMC της Ταϊβάν επενδύει πάνω από 100 δισ. USD σε ορίζοντα τριετίας για την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας.

⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Critical raw materials for strategic technologies and sectors in the EU – a foresight study* (Εκθεση προβλέψεων σχετικά με τις κρίσιμες πρώτες ύλες για τεχνολογίες και τομείς στρατηγικής σημασίας στην ΕΕ).

⁵² Κρίσιμες πρώτες ύλες όπως το μαγνήσιο, το νιόβιο, το γερμάνιο, τα βορικά, το κοβάλτιο και το βηρύλλιο και σπάνιες γαίες όπως το δυσπρόσιο, το σαμάριο, το νεοδύμιο, το πρασεοδύμιο και το ύτριο.

τάσης όσον αφορά την πρόθεση των κυριότερων προμηθευτών (διάγραμμα 4) να επιβάλουν εξαγωγικούς περιορισμούς⁵³.

Διάγραμμα 4: Κύριοι προμηθευτές της ΕΕ για κρίσιμες πρώτες ύλες⁵⁴

Ο έξυπνος συνδυασμός βιομηχανικών, ερευνητικών και εμπορικών πολιτικών με διεθνείς συμπράξεις θα μπορούσε να διασφαλίσει βιώσιμο και διαφοροποιημένο εφοδιασμό. Η ΕΕ αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με την πρόσβαση, την περιορισμένη διαφοροποίηση και τις διαταραχές στον εφοδιασμό και τις ανεπαρκείς ικανότητες επεξεργασίας, ανακύκλωσης, εξευγενισμού και διαχωρισμού. Η ΕΕ πρέπει να προετοιμαστεί για μελλοντική διάβρωση της κρίσιμης ασφάλειας εφοδιασμού λόγω σημαντικών παραγόντων που διαμορφώνουν το γεωπολιτικό περιβάλλον: την ευπάθεια κρατών, τον οικονομικό καταναγκασμό και την κλιματική αλλαγή. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η βιομηχανία βρίσκεται στην καλύτερη θέση όσον αφορά τη μείωση των στρατηγικών εξαρτήσεων, διαφοροποιώντας τον εφοδιασμό και κάνοντας μεγαλύτερη χρήση δευτερογενών πρώτων υλών και υποκατάστατων. Ωστόσο, η δυνατότητα διαφοροποίησης του εφοδιασμού για πολλές κρίσιμες πρώτες ύλες είναι μάλλον περιορισμένη λόγω των γεωγραφικά περιορισμένων πηγών ή των εκ των πραγμάτων μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων. Οι προσπάθειες της βιομηχανίας να εξασφαλίσει πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες και να μειώσει τη ζήτησή της (μέσω της αποδοτικότητας, της παράτασης της διάρκειας ζωής των προϊόντων και της κυκλικής οικονομίας) απαιτούν μια σαφή μακροπρόθεσμη στρατηγική. Τέλος, πρέπει να διερευνηθούν νέοι τρόποι εφοδιασμού, όπως η εξόρυξη του βυθού και του διαστήματος, σύμφωνα με διεθνώς συμφωνημένες αρχές και δεσμεύσεις.

5. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Η ΕΕ βρίσκεται σε ανταγωνισμό για το πλεονέκτημα «του πρωτοπόρου» στον καθορισμό προτύπων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις αναδυόμενες τεχνολογίες (και τα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες), όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η αλυσίδα συστοιχιών, η

⁵³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Raw Materials Scoreboard, 3rd Edition* (Πίνακας αποτελεσμάτων πρώτων υλών, 3η έκδοση).

⁵⁴ JRC (2021), *Shaping and securing the EU's Open Strategic autonomy by 2040 and beyond* (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και μετέπειτα).

κβαντική, η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, τα ευαίσθητα και εξειδικευμένα δεδομένα (π.χ. στους τομείς της υγείας και του διαστήματος), τα ψηφιακά νομίσιμα και οι χημικές ουσίες. Άλλοι τομείς προτεραιότητας αφορούν τις πράσινες τεχνολογίες όπως το υδρογόνο, η αποθήκευση ενέργειας, η υπεράκτια αιολική ενέργεια και οι βιώσιμες μεταφορές. Οι εμπορικοί εταίροι μας αναλαμβάνουν δυναμικότερη δράση όσον αφορά τον καθορισμό προτύπων, π.χ. η Κίνα επεξεργάζεται το σχέδιο «Κινεζικά πρότυπα 2035» με στόχο τον προσδιορισμό τεχνολογιών επόμενης γενιάς που θα μπορούσε να επιβάλει στις 140 χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία «Μία Ζώνη - Ένας δρόμος». Ωστόσο, ο κινεζικός κρατικός καπιταλισμός δεν είναι πάντοτε συμβατός με το ανοικτό παγκόσμιο κανονιστικό πλαίσιο, τα ανθρωποκεντρικά πρότυπα και τις βιώσιμες αξίες.

Το ιστορικό επιδόσεων της ΕΕ όσον αφορά τη θέσπιση εσωτερικών κανόνων και εκ των πραγμάτων διεθνών προτύπων παρέχει μια στερή βάση για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Το λεγόμενο «φαινόμενο των Βρυξελλών»⁵⁵, σύμφωνα με το οποίο οι πολυεθνικές εταιρείες συμμορφώνονται με το κανονιστικό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ, αποτελεί υποπροϊόν της αυστηρότητας του εν λόγω πλαισίου και του μεγέθους της ενιαίας αγοράς. Η εμπορική θέση της ΕΕ αποτελεί επίσης βασικό μοχλό όσον αφορά την ισχύ της στον καθορισμό κανονισμών και προτύπων, μεταξύ άλλων σε μελλοντικές βασικές αγορές και τεχνολογίες. Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας στο παγκόσμιο εμπόριο και ο κορυφαίος εμπορικός εταίρος για 74 χώρες, περισσότερες από την Κίνα (66) και τις ΗΠΑ (31). Μάλιστα, είναι ο κορυφαίος εμπορικός εταίρος για την Ασία, την Αφρική, τις ΗΠΑ, τα Δυτικά Βαλκάνια και τις γειτονικές χώρες της ΕΕ⁵⁶. Η διεθνής αποδοχή των προτύπων της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για την επιρροή της στην παγκόσμια τάξη και την ηγετική θέση στην κλιματική αλλαγή, τη βιωσιμότητα και την προστασία των καταναλωτών, των προσωπικών δεδομένων και των δικαιωμάτων στην εργασία. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΕ θα δραστηριοποιηθεί περαιτέρω στην ενεργή κανονιστική συνεργασία, διασφαλίζοντας ηγετικό ρόλο σε διεθνείς οργανισμούς καθορισμού προτύπων, όπως ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης.

6. ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΙΚΑΝΩΝ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Η ανθεκτική και σταθερή οικονομία είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει περαιτέρω την ανθεκτικότητα και το αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας της αντιμετωπίζοντας τα εναπομείναντα τρωτά σημεία, ώστε να διευκολύνει τις εν εξελίξει μεταβάσεις και να αντέξει σε μελλοντικούς κλυδωνισμούς. Η σταθερότητα των βασικών οικονομικών μεγεθών, η παραγωγικότητα, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις θα καθορίσουν τις μελλοντικές οικονομικές επιδόσεις της ΕΕ, σε συνδυασμό με θετικούς όρους χρηματοδότησης για τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Η κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ευρώπης είναι επίσης κομβικής σημασίας για το δημοκρατικό της μοντέλο, καθώς προστατεύει τους ανθρώπους από τους κοινωνικούς κινδύνους και τις συνέπειές τους. Η ενιαία αγορά παρέχει ισχυρή βάση για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα της ενωσιακής βιομηχανίας, καθώς και για τη διευκόλυνση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Για να γίνουν αποδεκτές, οι μεταβάσεις αυτές πρέπει να είναι

⁵⁵ Bradford A. (2020), *The Brussels effect – how the European Union rules the world (Το φαινόμενο των Βρυξελλών – πώς η Ευρωπαϊκή Ένωση κυβερνά τον κόσμο)*.

⁵⁶ COM(2021) 66.

δίκαιες και να συνοδεύονται από ισχυρότερη οικονομική και κοινωνική σύγκλιση. Η κρίση της νόσου COVID-19 ανέδειξε τη σημασία μιας ανοιχτής, ανταγωνιστικής και πλήρως λειτουργικής ενιαίας αγοράς, ώστε να μπορούν οι επιχειρήσεις να αναπτυχθούν στην κλίμακα που απαιτείται για να είναι ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της ΕΕ θα υποστεί βαθιές αλλαγές ως αποτέλεσμα των κλιματικών και τεχνολογικών αλλαγών και του Brexit. Η σταθερή πολιτική βούληση για την άρση των εναπομεινάντων εμποδίων στην ολοκλήρωση της αγοράς και την πλήρη εφαρμογή της Ένωσης Κεφαλαιαγορών και της Τραπεζικής Ένωσης είναι συνεπώς απαραίτητη για τη διαφοροποίηση και εμβάθυνση των πηγών χρηματοδότησης των εταιρειών της ΕΕ, τη βελτίωση των ευκαιριών εξοικονόμησης για τους πολίτες της ΕΕ, την ενίσχυση της ικανότητας της ΕΕ να απορροφά τους κραδασμούς, αλλά και για τη στήριξη ισχυρότερων εγχώριων χρηματοπιστωτικών αγορών. Έτσι μπορεί επίσης να αντιμετωπιστεί το ρυθμιστικό αρμπιτράζ μεταξύ των κρατών μελών και με γειτονικές τρίτες χώρες. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου ως σημαντικού χρηματοπιστωτικού κόμβου από την ΕΕ ενισχύει την ανάγκη περαιτέρω εμβάθυνσης των κεφαλαιαγορών της Ένωσης, οι δε αγορές της ΕΕ επέδειξαν ισχυρή προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα. Ωστόσο, παραμένουν οι μεσοπρόθεσμες προκλήσεις για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ανθεκτικότητα. Το σημαντικότερο είναι ότι οι συμμετέχοντες στην αγορά της ΕΕ εξακολουθούν να εξαρτώνται υπερβολικά από βασικές χρηματοπιστωτικές υποδομές εκτός ΕΕ, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να ενισχύσει τους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Επιπλέον, η εποπτική ικανότητα στην ΕΕ πρέπει να επαρκώς δομημένη ενόψει της συνεχιζόμενης αναδιάρθρωσης των αλυσίδων αξίας και της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων στην ΕΕ μετά το Brexit.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της ΕΕ μπορεί επίσης να διαδραματίσει βασικό ρόλο στη χρηματοδότηση της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και της ανθεκτικότητας έναντι της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Η ΕΕ θα χρειαστεί 470 δισ. EUR σε πρόσθετες επενδύσεις ετησίως ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της για το 2030 για το κλίμα και το περιβάλλον, γεγονός το οποίο θα απαιτήσει τεράστια κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων. Οι θεσμικοί επενδυτές και οι μικροεπενδυτές δείχνουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για βιώσιμες επενδύσεις, όπως μαρτυρά και ο πενταπλασιασμός των καθαρών ροών κεφαλαίου που προσελκύουν μετοχικά κεφάλαια τα οποία υιοθετούν περιβαλλοντικές, κοινωνικές και σχετικές με τη διακυβέρνηση (ΠΚΔ) στρατηγικές κατά τους 10 μήνες που έπονται της υιοθέτησής τους σε σύγκριση με 10 μήνες πριν⁵⁷. Η ενίσχυση της διαφάνειας του οικολογικού αποτυπώματος των χρηματοοικονομικών προϊόντων και των αξιολογήσεων, καθώς και η πρόσβαση σε αξιόπιστα δεδομένα σχετικά με τη βιωσιμότητα, θα αποτελέσουν απαραίτητα στοιχεία για τη χρηματοδότηση της ομαλής μετάβασης και την πρόληψη της «προβολής οικολογικού προσωπείου».

Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος μπορούν επίσης να επηρεάσουν άμεσα τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα λόγω των συχνότερων και πιο σοβαρών ακραίων καιρικών φαινομένων. Επί του παρόντος, μόνο το 30 % όλων των οικονομικών ζημιών είναι ασφαλισμένες. Οι επενδύσεις σε μη βιώσιμες δραστηριότητες και στοιχεία ενεργητικού είναι ολοένα και πιθανότερο να καταστούν μη αξιοποιήσιμες, η δε χρηματοπιστωτική σταθερότητα ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο σε περίπτωση άτακτης και αιφνίδιας αντίδρασης στη μετάβαση. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της ΕΕ πρέπει να

⁵⁷ Επισκόπηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και ολοκλήρωσης στην Ευρώπη (EFSIR), SWD(2021) 113.

ενσωματώνει συστηματικά τους κινδύνους και τις επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα στη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων, αλλά και μακροπρόθεσμες στρατηγικές διαχείρισης κινδύνων και χρηματοδότησης κινδύνων καταστροφών.

Η ψηφιακή εποχή θα επηρεάσει επίσης τα μέσα πληρωμών και τις κεφαλαιαγορές, με αυξανόμενο ρόλο των κρυπτοστοιχείων ενεργητικού και την ανάπτυξη ψηφιακών νομισμάτων. Οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μπορούν να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, πρέπει όμως να διασφαλιστεί η προστασία των καταναλωτών. Απαιτείται ένας ισχυρός, ανταγωνιστικός και κατάλληλα ρυθμιζόμενος και εποπτευόμενος ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας στην ΕΕ.

Η καθιέρωση του κινεζικού ψηφιακού ρενμίνμπι προχωρά με ταχύτατους ρυθμούς, ενώ και άλλες χώρες επεξεργάζονται τα δικά τους ψηφιακά νομίσματα. Τα ψηφιακά νομίσματα κεντρικής τράπεζας θα επηρεάσουν επίσης το τρέχον μοντέλο των κεντρικών τραπεζών, την άσκηση νομισματικής πολιτικής και τα συστήματα προστασίας των καταναλωτών. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, από κοινού με την Επιτροπή, ασχολείται ενεργά με την επεξεργασία του πλαισίου του ψηφιακού ευρώ, το οποίο μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη στους πολίτες και τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Ωστόσο, για να αποκομίσουμε τα οφέλη ενός δημόσιου ψηφιακού ευρώ, είναι βασικό να αντιμετωπίσουμε τις πιθανές προκλήσεις για τις πολιτικές της ΕΕ, όπως εκείνες που σχετίζονται με τη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση και τη σταθερότητα.

Η ευρύτερη χρήση του ευρώ στο διεθνές εμπόριο και τις υπηρεσίες, μεταξύ άλλων και στις ενεργειακές αγορές, αλλά και οι λύσεις σε επίπεδο ΕΕ για τις άμεσες πληρωμές, θα ενισχύσουν τη στρατηγική επιρροή της Ένωσης. Θα ενισχύσουν επίσης την ανθεκτικότητα της ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εξωεδαφική εφαρμογή κυρώσεων από τρίτες χώρες. Θα επιτρέψουν στην ΕΕ να επωφεληθεί περαιτέρω από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, ενώ παράλληλα θα είναι σε θέση να διαχειριστεί τους εξωτερικούς κινδύνους και να αποφύγει τις στρατηγικές εξαρτήσεις. Ταυτόχρονα, οι αδυναμίες ως προς την ακεραιότητα των παρόχων υπηρεσιών, των αγορών και των υποδομών τρίτων χωρών ενδέχεται να δημιουργήσουν κινδύνους.

Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να πρωτοστατεί παγκοσμίως στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να μεριμνά για την παροχή κατάλληλων διασφαλίσεων έναντι αυτών των παράνομων σκοπών.

7. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑΛΕΝΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Θα χρειαστούν σαφείς απαντήσεις ώστε να αντιμετωπιστούν επιτυχώς οι δημογραφικές τάσεις και να καλυφθούν οι υφιστάμενες ελλείψεις δεξιοτήτων στο πλαίσιο της διττής μετάβασης. Ενώ απαιτείται μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, η ίδια η αγορά εργασίας και οι κοινωνικές πολιτικές θα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να αποφευχθεί η αύξηση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και να διασφαλιστούν δίκαιες συνθήκες εργασίας, αξιοπρεπές εισόδημα και πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση. Η στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση αυτής της νέας πραγματικότητας. Παράλληλα με τη διασφάλιση καλών συνθηκών εργασίας και την ενσωμάτωσή τους στις πολιτικές ενεργού γήρανσης, η παράταση της πραγματικής

ηλικίας συνταξιοδότησης κατά ένα έτος θα μπορούσε να προσθέσει τέσσερα εκατομμύρια άτομα στην αγορά εργασίας⁵⁸. Τα ποσοστά απασχόλησης θα μπορούσε να στηρίξει και η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, μέσω στοχευμένων μέτρων που διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων και την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα κράτη μέλη με ποσοστά συμμετοχής των γυναικών κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ⁵⁹. Η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας θα αποφέρει οικονομικά και κοινωνικά οφέλη σε ολόκληρη την ΕΕ, π.χ. χαμηλότερη αναλογία εξαρτημένων μη εργαζομένων προς εργαζομένους και υψηλότερη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, η υιοθέτηση νέων προσεγγίσεων όσον αφορά τα πρότυπα εργασίας θα συμβάλει στον μετριασμό των μειονεκτημάτων της γήρανσης του πληθυσμού. Η ορθή διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης, με την οποία θα καλύπτονται οι ανάγκες και οι ελλείψεις δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με αποτελεσματικές πολιτικές ένταξης, θα συμβάλει σημαντικά στην αγορά εργασίας της ΕΕ.

Οι νέοι αξίζουν καλύτερη πρόσβαση σε ποιοτικές θέσεις εργασίας. Θα χρειαστεί συνεχής στήριξη της απασχόλησης των νέων μέσω στοχευμένων προγραμμάτων στήριξης. Η επόμενη γενιά είναι όλο και πιο έτοιμη για την ψηφιακή μετάβαση⁶⁰, αν και εξακολουθεί να υφίσταται η πρόκληση της γεφύρωσης του χάσματος ψηφιακών δεξιοτήτων και της συμμετοχής περισσότερων νέων γυναικών σε σπουδές στους τομείς STEAM (φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική, καλές τέχνες και μαθηματικά). Η διευκόλυνση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση, η δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας στην κατώτερη βαθμίδα και η συμμετοχή των νέων σε διάλογο πολιτικής είναι επίσης κεφαλαιώδους σημασίας για τους νέους που εισέρχονται στην αγορά εργασίας.

Η αξιοποίηση των ευκαιριών απασχόλησης του διττού μετασχηματισμού θα απαιτήσει δράση πολιτικής που θα υποστηρίξει τη μετάβαση σε νέους τύπους θέσεων εργασίας. Αυτό συνεπάγεται μεταξύ άλλων στήριξη σε περιφέρειες και εργαζομένους σε τομείς που θα διέλθουν από διαδικασία μετάβασης και το σωστό μείγμα ενίσχυσης, κινήτρων και προϋποθέσεων πλαισίου για εταιρείες από παραδοσιακούς και νέους τομείς. Θα χρειαστούν επίσης προσαρμογές στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς οι απαιτήσεις δεξιοτήτων και τα επίπεδα εκπαίδευσης αυξάνονται γρήγορα στην πράσινη και την ψηφιακή οικονομία, ταχύτερα από ό,τι στην οικονομία γενικότερα⁶¹. Το μελλοντικό εργατικό δυναμικό της ΕΕ θα είναι πιθανότατα καλύτερα εκπαιδευμένο και ικανότερο να προσαρμόζεται στον μεταβαλλόμενο χαρακτήρα της εργασίας και στην επαυξημένη νοημοσύνη. Έως το 2050, το 54 % του συνόλου των συμμετεχόντων στην αγορά εργασίας προβλέπεται να έχει μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση⁶². Οι ικανότητες στους τομείς STEAM, οι ψηφιακές δεξιότητες και ο γραμματισμός, μαζί με την ειδική ανά τομέα εξειδίκευση για την επίτευξη της πράσινης μετάβασης (π.χ. σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυκλική οικονομία, νέες πράσινες τεχνολογίες ή λύσεις βασισμένες στη φύση) θα είναι απαραίτητα στοιχεία για την επιτυχή ένταξη στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ένταξη. Για να διασφαλιστεί η πρόσβαση στις δεξιότητες του αύριο, τα συστήματα εκπαίδευσης και

⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη*.

⁵⁹ Τα τρέχοντα επίπεδα κυμαίνονται από 47,5 % έως 79,3 %, βλ. COM(2020) 152.

⁶⁰ Το ποσοστό των νέων ενηλίκων με ψηφιακές δεξιότητες άνω των βασικών υπερβαίνει το 50 % και αυξάνεται διαρκώς: βλ. τις εν εξελίξει εργασίες του Κοινού Κέντρου Ερευνών όσον αφορά τον πίνακα ελέγχου «ψηφιακής ανθεκτικότητας», βάσει στοιχείων των Eurostat (ψηφιακές δεξιότητες) και PREDICT CORE (διαθέσιμες θέσεις σε προηγμένες τεχνολογίες).

⁶¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), *Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη*.

⁶² JRC (2019), *Demographic scenarios for the EU: migration, population and education (Δημογραφικά σενάρια για την ΕΕ: μετανάστευση, πληθυσμός και εκπαίδευση)*.

κατάρτισης της ΕΕ θα πρέπει να παραμείνουν στην αιχμή της παγκόσμιας πρωτοπορίας. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να δώσει κίνητρα σε περισσότερα ταλέντα της (σε πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα ή επιχειρήσεις) ώστε να παραμείνουν στην Ευρώπη⁶³ και να μετριάσει τη διαρροή εγκεφάλων μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών.

8. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Απαιτείται δράση για τον μετριασμό του αυξημένου κινδύνου συγκρούσεων, εσωτερικής αστάθειας και διαταραχών σε υποδομές ζωτικής σημασίας. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην προληπτική διπλωματία και στήριξη, προσαρμόζοντας και αναβαθμίζοντας τα εργαλεία της ώστε να διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα των δράσεών της. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης και συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και η ικανότητα καλύτερης πρόβλεψης των κινδύνων με την άντληση διδαγμάτων από την εμπειρία, μπορούν να παράσχουν στην ΕΕ μεγαλύτερη επιρροή και ικανότητα από κοινού δράσης σε θέματα άμυνας και ασφάλειας. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει τα κράτη μέλη στην ανάπτυξη των κατάλληλων εργαλείων, μεταξύ άλλων όσον αφορά την οικοδόμηση ανθεκτικότητας και την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, με πλήρη σεβασμό του νομικού και δεοντολογικού πλαισίου της ΕΕ. Η αυξημένη πιθανότητα ακραίων καιρικών φαινομένων, μελλοντικών πανδημιών ή άλλων φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών επιβεβαιώνει την ανάγκη ισχυρότερης απόκρισης και συνεργασίας της ΕΕ για την πολιτική προστασία, μεταξύ άλλων με στόχο τη βελτίωση της πρόληψης, ετοιμότητας και αντιμετώπισης καταστροφών όπως πλημμύρες, πυρκαγιές και λοιμώδεις νόσοι⁶⁴.

Για να ενισχυθούν οι αμυντικές της ικανότητες και επιχειρήσεις, η ΕΕ θα πρέπει να δεσμευτεί να ενώσει τις δυνάμεις της και να ενισχύσει τη συνοχή των μέσων και πρωτοβουλιών συνεργασίας που θεσπίστηκαν πρόσφατα. Η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει την ικανότητά της να υπερασπίζεται –αυτόνομα εάν χρειαστεί– τα ουσιαστικά συμφέροντά της για την ασφάλεια σε ένα διεθνές περιβάλλον γεμάτο προκλήσεις που χαρακτηρίζεται από μεγάλο ανταγωνισμό δυνάμεων και αγώνα δρόμου για την τεχνολογική πρωτοκαθεδρία. Η ΕΕ σημείωσε πρόσφατα πρόοδο στον τομέα της άμυνας με τη δρομολόγηση πολλών σημαντικών πρωτοβουλιών. Τα υπόλοιπα τρωτά σημεία αφορούν το σχετικά χαμηλό επίπεδο δαπανών, τον κατακερματισμό της ζήτησης και της προσφοράς, καθώς και κενά στην έρευνα, την καινοτομία και τη μεταποίηση⁶⁵. Σε διεθνές επίπεδο, παράλληλα με την προώθηση της διεθνούς τάξης βάσει κανόνων και τη στενή συνεργασία με το ΝΑΤΟ, η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει την ετοιμότητά της για έναν κόσμο με περισσότερες συγκρούσεις. Η ανάπτυξη εγχώριων αμυντικών δυνατοτήτων θα αυξήσει την ικανότητα της ΕΕ να προαγάγει τη διεθνή

⁶³ PPMI, IDEA Consult και WIFO (2020), MORE4 study, Support data collection and analysis concerning mobility patterns and career paths of researchers (Συλλογή και ανάλυση δεδομένων στήριξης σχετικά με τα πρότυπα κινητικότητας και τις πορείες σταδιοδρομίας των ερευνητών).

⁶⁴ Σύμφωνα με τον ισχύοντα μηχανισμό πολιτικής προστασίας της ΕΕ, τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Σερβία, η Βόρεια Μακεδονία, το Μαυροβούνιο και η Τουρκία συνεργάζονται σε θέματα πολιτικής προστασίας με στόχο τη βελτίωση της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αντιμετώπισης καταστροφών. Η συνεχής παρακολούθηση από το Κέντρο Συντονισμού Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών διασφαλίζει την ταχεία ανάπτυξη υποστήριξης έκτακτης ανάγκης μέσω άμεσης σύνδεσης με τις εθνικές αρχές πολιτικής προστασίας. Εξειδικευμένες ομάδες και εξοπλισμός, όπως πυροσβεστικά αεροσκάφη, ομάδες έρευνας, διάσωσης και ιατρικής βοήθειας, μπορούν να κινητοποιηθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα για αποστολές εντός και εκτός της ΕΕ με σκοπό να στηρίζουν τις προσπάθειες των χωρών να αντιμετωπίσουν τις καταστροφές από τις οποίες πλήττονται.

⁶⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (2020), έκθεση CARD.

τάξη βάσει κανόνων, ενισχύοντας παράλληλα τον ρόλο των κρατών μελών της ΕΕ στο NATO.

Είναι σημαντικό η ΕΕ να υποστηρίξει την αυτόνομη, αξιόπιστη και οικονομικά αποδοτική πρόσβαση στο διάστημα. Οι διαστημικές τεχνολογίες, μαζί με την τεχνητή νοημοσύνη, αποτελούν στρατηγικά μέσα για την αντιμετώπιση απειλών και την πρόβλεψη μελλοντικών κινδύνων, όπως οι υβριδικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της κατασκοπείας στον κυβερνοχώρο⁶⁶. Είναι σημαντικές για το μέλλον των επικοινωνιών της ΕΕ, τη γεωσκόπηση, τις κατασκευές και την ασφάλεια και αποτελούν ουσιαστικό συστατικό της διττής μετάβασης. Βοηθούν στην παρακολούθηση της κλιματικής αλλαγής, των μεταφορών, της ασφάλειας και της άμυνας και αποτελούν βασικά στοιχεία για τη λειτουργία υποδομών και τεχνολογίας κρίσιμης σημασίας. Επιπλέον, η «οπλοποίηση» του διαστήματος από ανταγωνιστές της ΕΕ υποστηρίζεται όλο και περισσότερο από νέες τεχνολογίες όπως τα αντιδορυφορικά όπλα. Ο διαστημικός τομέας συνεισφέρει 46-54 δισ. EUR στην οικονομία της ΕΕ⁶⁷ και αναμένεται να αυξηθεί παγκοσμίως σε 1 τρισ. EUR έως το 2040⁶⁸. Η ΕΕ αποτελεί σήμερα παγκόσμιο ηγέτη σε ορισμένους τομείς (π.χ. δορυφορικές υπηρεσίες), ενώ σε άλλους τομείς (π.χ. εκτοξευτές και διαστημικές αποστολές) κυριαρχούν οι ΗΠΑ, η Κίνα και η Ρωσία, και όλο και περισσότερο ιδιωτικοί φορείς. Άλλα κράτη που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαστήματος διαθέτουν πολύ ισχυρή εγχώρια αγορά — ουσιαστικά έναν βασικό πελάτη για σημαντικό όγκο εκτοξεύσεων (συμπεριλαμβανομένων των εκτοξεύσεων για την άμυνα και την εθνική ασφάλεια). Ελλείψει αυτού, οι εταιρείες εκτοξεύσεων της ΕΕ βρίσκονται σε ανταγωνιστικό μειονέκτημα στην παγκόσμια αγορά και εξαρτώνται από την εμπορική αγορά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους ανταγωνιστές από την Κίνα, τη Ρωσία, τις ΗΠΑ ή την Ιαπωνία.

Η ΕΕ θα πρέπει να αναγνωρίσει τις διαστημικές υποδομές της ως στρατηγικής σημασίας και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη των νέων τεχνολογιών, όπως οι προηγμένοι εκτοξευτές, οι ναυοδορυφόροι, η ρομποτική, οι μεγάλοι αστερισμοί δορυφόρων, οι δραστηριότητες σε τροχιά ή οι κβαντικές εφαρμογές (π.χ. για ασφαλείς επικοινωνίες και γεωσκόπηση για ασφαλή συνδεσιμότητα). Θα πρέπει επίσης να προετοιμαστεί για νέες διαστημικές δραστηριότητες και να προωθήσει υπηρεσίες σε τροχιά ή κέντρα διαστημικών δεδομένων, αξιοποιώντας την τεχνογνωσία της σε τομείς στους οποίους διαθέτει ανταγωνιστική βιομηχανική ικανότητα, όπως οι τηλεπικοινωνίες και η γεωσκόπηση.

9. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ, ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Η πολυμερής προσέγγιση πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να παραμείνει κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η πανδημία COVID-19 και η κλιματική έκτακτη ανάγκη καταδεικνύουν με τον καλύτερο τρόπο την ανάγκη για πολυμερείς λύσεις και για συντονισμένη παγκόσμια συνεργασία ως προς την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση κρίσεων. Και στις δύο περιπτώσεις, είναι απαραίτητη η στήριξη των λιγότερο ανεπτυγμένων ή των πιο ευάλωτων χωρών-εταίρων ώστε να ξεπεραστούν οι επικείμενες προκλήσεις, χωρίς να μείνει κανείς πίσω. Ο μόνος δρόμος προς τα εμπρός είναι η δικτυωμένη πολυμερής

⁶⁶ NATO (2020), *Science & technology trends 2020-2040: exploring the S&T edge* (Επιστημονικές και τεχνολογικές τάσεις 2020-2040: διερεύνηση των πλέον σύγχρονων εξελίξεων).

⁶⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Ενημερωτικό δελτίο με τίτλο *Foresight ON security* (Προβλέψεις για την ασφάλεια).

⁶⁸ Morgan Stanley (2016), *The space economy's next giant leap* (Το επόμενο γιγαντιαίο άλμα της οικονομίας του διαστήματος).

προσέγγιση⁶⁹ χωρίς κανέναν απολύτως αποκλεισμό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΕ έχει δεσμευτεί να καταβάλει προσπάθειες για μια παγκόσμια τάξη βάσει κανόνων, με πυρήνα τα Ηνωμένα Έθνη. Αυτό περιλαμβάνει τη διατήρηση όσων λειτουργούν καλά, τη μεταρρύθμιση όσων πρέπει να αλλάξουν και την επέκταση της αποτελεσματικής παγκόσμιας διακυβέρνησης σε νέους τομείς. Η ΕΕ θα πρέπει να δώσει το έναυσμα και να διευκολύνει συζητήσεις σχετικά με τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Θα πρέπει να υποστηρίξει την εν εξελίξει μεταρρύθμιση του ΟΗΕ με βάση ένα σαφές σύνολο κανόνων και αξιών. Η αποκατάσταση της πλήρους λειτουργικότητας του συστήματος επίλυσης διαφορών αποτελεί επίσης μια επείγουσα προτεραιότητα για τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό όλων των λειτουργιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), ώστε να διασφαλιστεί ότι θα μπορεί να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις του παγκόσμιου εμπορίου. Η διακυβέρνηση διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Νέα Τράπεζα Ανάπτυξης⁷⁰, θα πρέπει να αντικατοπτρίζει καλύτερα τις αναδυόμενες περιφερειακές και παγκόσμιες προκλήσεις. Η παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις ανεπιθύμητες δευτερογενείς συνέπειες των νομισματικών, δημοσιονομικών και μακροοικονομικών πολιτικών στις αναδυόμενες αγορές.

Η ανάληψη δυναμικότερης δράσης θα είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση μέτρων εξαναγκασμού ή εξωεδαφικών κυρώσεων που επιβάλλονται από τρίτες χώρες. Το ανοικτό εμπόριο και οι επενδύσεις αποτελούν ένα από τα θεμελιώδη πλεονεκτήματα της ΕΕ, όμως η Ένωση θα χρειαστεί να αντιμετωπίσει την οικονομική πίεση και να δράσει σε περίπτωση που παρεμποδίζεται η επίλυση διαφορών στο πλαίσιο του ΠΟΕ ή διμερών συμφωνιών. Ισχυρότερα μέσα εμπορικής άμυνας πρέπει να προστατεύουν τους φορείς εκμετάλλευσης της ΕΕ από αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και να αποτρέπουν την υπονόμευση των στρατηγικών προτεραιοτήτων της. Οι δυναμικοί κίνδυνοι για την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη που απορρέουν από την απόκτηση ή τον έλεγχο συγκεκριμένης επιχείρησης, υποδομής ή τεχνολογίας απαιτούν έναν ολοκληρωμένο μηχανισμό ελέγχου των άμεσων ξένων επενδύσεων και μέτρα για την αντιμετώπιση πιθανών στρεβλωτικών επιπτώσεων των ξένων επιδοτήσεων. Οι εξαγωγικές πιστώσεις της ΕΕ μπορούν να διασφαλίσουν ισότιμους όρους ανταγωνισμού σε αγορές εκτός ΕΕ στις οποίες ξένοι ανταγωνιστές λαμβάνουν ολοένα και περισσότερο οικονομική στήριξη από τις κυβερνήσεις τους.

Η ΕΕ θα χρειαστεί επίσης να ενισχύσει και να αναπτύξει στρατηγικές αλλά και θεματικές συμμαχίες και εταιρικές σχέσεις με συγκεκριμένες χώρες και περιοχές. Γεωπολιτικές προτεραιότητες αποτελούν η αναζωογόνηση της διατλαντικής συμμαχίας, η ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων, η στενότερη συνεργασία με την Τουρκία και τις χώρες της γειτονίας, η στρατηγική εταιρική σχέση με την Αφρική, η συνδεσιμότητα στον Ινδοειρηνικό και η σταθερότητα στην Κεντρική Ασία. Η Κίνα αποτελεί ταυτόχρονα εταίρο συνεργασίας για ορισμένους κοινούς στόχους, διαπραγματευτικό εταίρο, οικονομικό ανταγωνιστή και συστημικό αντίπαλο. Η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στον κόσμο, μεταξύ άλλων και στην Ευρώπη, πρέπει να συνοδεύεται από μεγαλύτερο βαθμό ανάληψης ευθυνών για την τήρηση της βασιζόμενης σε κανόνες διεθνούς τάξης, καθώς και από αύξηση της αμοιβαιότητας, της μη εισαγωγής διακρίσεων και του ανοικτού χαρακτήρα του εγχώριου

⁶⁹ Βλέπε, για παράδειγμα, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-09-21/remarks-general-assembly-ceremony-marking-the-75th-anniversary-of-the-united-nations>.

⁷⁰ Η Νέα Τράπεζα Ανάπτυξης στοχεύει στην κινητοποίηση πόρων για αναπτυξιακά έργα στις χώρες BRICS, σε αναδυόμενες οικονομίες και σε αναπτυσσόμενες χώρες.

συστήματός της⁷¹. Με τη Ρωσία, η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει τη βάση αρχών προσέγγισής της για την προάσπιση των συμφερόντων της και την προώθηση αξιών με βάση την εφαρμογή των πέντε συμφωνημένων αρχών⁷². Η ΕΕ πρέπει να επιμείνει ώστε η ρωσική ηγεσία να επιδείξει μια πιο εποικοδομητική δέσμευση και να σταματήσει τις ενέργειες κατά της ΕΕ και των κρατών μελών της, αλλά και τρίτων χωρών-εταίρων. Αυτό είναι απαραίτητο για να αλλάξει η επί του παρόντος αντιπαραγωγική και δυνητικά επικίνδυνη πορεία αυτής της σημαντικής σχέσης. Η συνεργασία με την G7 και την G20 θα συνεχίσει επίσης να είναι σημαντική.

Η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει τις εταιρικές της σχέσεις με τους διεθνείς οργανισμούς που είναι κομβικής σημασίας για την ευρωπαϊκή και παγκόσμια σταθερότητα. Έχει φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδα στη συνεργασία της με τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO), το προπύργιο της ευρωπαϊκής άμυνας⁷³. Η εταιρική σχέση ΕΕ-NATO αποτελεί απαραίτητο πυλώνα άμυνας της ΕΕ και θα ενισχυθεί περαιτέρω⁷⁴. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να ενισχύσει περαιτέρω τη συνεργασία με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος και να συνεχίσει τη στενή σχέση με το Συμβούλιο της Ευρώπης που ενισχύει τον κοινό μας σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Η διαπεριφερειακή συνεργασία με οργανισμούς όπως η Αφρικανική Ένωση, η Κοινότητα των κρατών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής και η Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας παρέχει σημαντικούς μοχλούς για την περιφερειακή ανάπτυξη και σταθερότητα και συμβάλλει στην προώθηση της παγκόσμιας ατζέντας της ΕΕ. Η ΕΕ θα χρειαστεί επίσης να αναπτύξει συνεκτική στάση απέναντι σε άλλους διεθνείς παράγοντες και να συνεχίσει ενεργά τη συνεργασία με εταίρους έτοιμους να εργαστούν για κοινές λύσεις σε παγκόσμιες προκλήσεις και να διαχειριστούν ειρηνικά και βιώσιμα τα παγκόσμια κοινά αγαθά (π.χ. ωκεανούς, διάστημα).

Η ΕΕ είναι έτοιμη να ηγηθεί παγκόσμιων συνασπισμών για τη δράση για το κλίμα και το περιβάλλον. Με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία⁷⁵ και τις βασικές πρωτοβουλίες της, όπως η δέσμη προσαρμογής στον στόχο του 55 % («Fit for 55»)⁷⁶, η ΕΕ επιδιώκει τον μετασχηματισμό της οικονομίας και ολοκληρωμένες πολιτικές για το κλίμα, τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον⁷⁷. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να υλοποιήσει τη συμφωνία του Παρισιού, το θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για το 2030 και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, καθώς και το πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα μετά το 2020. Η επίτευξή τους γίνεται όλο και δυσχερέστερη λόγω των συνεπειών της κρίσης της νόσου COVID-19. Για παράδειγμα, η πανδημία θα μπορούσε να ματαιώσει έτη αναπτυξιακής προόδου στην Αφρική, όπου οι χώρες δαπανούν ήδη κατά μέσο όρο το 30 % των εσόδων τους για την εξυπηρέτηση του χρέους (από 20 % στο παρελθόν)⁷⁸. Καθώς η ΕΕ αντιπροσωπεύει μόλις το 8 % των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, και με το 85 % της παγκόσμιας

⁷¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2019), *EU-China: a strategic outlook (ΕΕ-Κίνα: στρατηγικές προοπτικές)*.

⁷² Βλ. JOIN(2021) 20.

⁷³ Έκτη έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή της κοινής δέσμης προτάσεων που εγκρίθηκαν από τα Συμβούλια της ΕΕ και του NATO στις 6 Δεκεμβρίου 2016 και στις 5 Δεκεμβρίου 2017 (Ιούνιος 2021).

⁷⁴ NATO (2021), ανακοινωθέν της συνόδου κορυφής των Βρυξελλών.

⁷⁵ COM(2020) 640.

⁷⁶ COM(2021) 550.

⁷⁷ Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου της ΕΕ μειώθηκαν κατά 24 % μεταξύ 1990 και 2019, ενώ η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 60 % την ίδια περίοδο. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), *Οι επιδόσεις της ΕΕ στη δράση για το κλίμα*.

⁷⁸ JRC (2021), *Shaping and securing the EU's Open Strategic autonomy by 2040 and beyond (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και μετέπειτα)*.

αύξησης του ΑΕΠ να αναμένεται να προέλθει από αλλού έως το 2024⁷⁹, η φιλόδοξη εσωτερική ατζέντα της ΕΕ πρέπει να συνοδεύεται από μια εξίσου φιλόδοξη παγκόσμια συνεργασία. Ειδικότερα, ο βαθμός στον οποίο οι αναδυόμενες οικονομίες και κοινωνίες θα μπορέσουν να αποσυνδέσουν την ανθρώπινη και οικονομική ανάπτυξη από την παραγωγή έντασης πόρων και τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, θα είναι καθοριστικός. Η ΕΕ, πέραν της επιτυχίας του δικού της μετασχηματισμού, πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει βασικό ρόλο στη μεγιστοποίηση της στήριξης για τη μετάβαση σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει την ολοκληρωμένη πράσινη διπλωματία υπό την ηγεσία της, με προτεραιότητα στην κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική δράση, ιδίως στο πλαίσιο των διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές και άλλων σχετικών πολυμερών οργανισμών.

Οι «ατζέντες συνδεσιμότητας»⁸⁰ θα πρέπει να ενσωματωθούν στις στρατηγικές εταιρικές σχέσεις της ΕΕ. Αποτελούν μέρος της γεωπολιτικής εργαλειοθήκης. Οι ΗΠΑ έχουν τον νόμο BUILD και η Ιαπωνία την Εταιρική Σχέση για την Ποιότητα των Υποδομών. Μέσω της πρωτοβουλίας «Μία Ζώνη - Ένας δρόμος», η Κίνα προωθεί τα οικονομικά και πολιτικά της συμφέροντα και τα συμφέροντά της σε θέματα ασφάλειας σε ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της Ευρώπης. Στην Αφρική, η Κίνα είναι μακράν ο μεγαλύτερος κατασκευαστής υποδομών την τελευταία δεκαετία, με περίπου 10 000 κινεζικές εταιρείες να δραστηριοποιούνται σε αυτήν την ήπειρο. Οι ΗΠΑ, αφού εγκαινίασαν το δίκτυο Blue Dot με την Ιαπωνία και την Αυστραλία, προωθούν την πρωτοβουλία «Build Back Better World» (B3W) στο πλαίσιο της G7. Η Κίνα και οι ΗΠΑ διαφέρουν ως προς τις προσεγγίσεις τους, όμως και οι δύο προηγούνται της ΕΕ όσον αφορά την επιρροή τους στις διαδικτυακές υποδομές και σε εκείνες που εξαρτώνται από αυτές. Η ΕΕ έχει εμπειρία στην ανάπτυξη συνδεσιμότητας και μπορεί να βασιστεί στις πολλά υποσχόμενες εμπειρίες των εταιρικών της σχέσεων με την Ιαπωνία και την Ινδία. Ωστόσο, μολονότι η ΕΕ έχει θέσει τα πρώτα δομικά στοιχεία για τη στρατηγική συνδεσιμότητάς της⁸¹, αυτή πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ευθυγραμμιστεί με τις ταχέως εξελισσόμενες συνθήκες. Ειδικότερα, η ΕΕ θα μπορούσε να επικεντρωθεί στις βιώσιμες μεταφορές, στα ανθεκτικά και ασφαλή δίκτυα ψηφιακής υποδομής και στην «ευρείας διάδοσης» συνδεσιμότητα πληροφοριών, στοιχεία τα οποία επιπλέον βασίζονται στο διάστημα. Η προσέγγιση της «Ομάδας Ευρώπη»⁸² θα είναι κομβικής σημασίας για την επίτευξη της απαραίτητης κλίμακας εφαρμογής.

Η διεθνής διακυβέρνηση των ωκεανών αποτελεί έναν όλο και πιο στρατηγικό τομέα. Οι ωκεανοί συνιστούν βασικό ρυθμιστή του κλίματος, παράγοντας το μισό οξυγόνο στην ατμόσφαιρα της Γης και απορροφώντας το 25 % των εκπομπών CO₂. Φιλοξενούν ένα εύθραυστο οικοσύστημα που αποτελεί πηγή θρεπτικών τροφίμων και 4,5 εκατομμυρίων άμεσων θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Οι σωρευτικές επιπτώσεις της απόληψης πόρων και της ρύπανσης έχουν αυξηθεί, καθώς το 31 % των παγκόσμιων αποθεμάτων ιχθύων

---

⁷⁹ COM(2021) 66.

⁸⁰ Η συνδεσιμότητα μπορεί να οριστεί ως προσέγγιση χωρών, κοινωνιών και ανθρώπων. Περιλαμβάνει φυσικούς και θεσμικούς κοινωνικοπολιτιστικούς δεσμούς, τομεακές συμφωνίες, καθώς και κανονιστική και τεχνική συνεργασία σε συγκεκριμένους τομείς όπως οι μεταφορές, η ενέργεια και ο ψηφιακός μετασχηματισμός.

⁸¹ Η προσέγγιση της ΕΕ για τη συνδεσιμότητα εκτίθεται στην κοινή ανακοίνωση «Σύνδεση της Ευρώπης και της Ασίας - Δομικά στοιχεία μιας στρατηγικής της ΕΕ», JOIN(2018) 31.

⁸² Η «Ομάδα Ευρώπη» αποτελείται από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τα διπλωματικά τους δίκτυα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών αναπτυξιακών τραπεζών και των εκτελεστικών οργανισμών, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης.

υπεραλιεύονται και 4,8 έως 12,7 εκατομμύρια τόνοι πλαστικών απορριμμάτων εισέρχονται κάθε χρόνο στον ωκεανό⁸³. Δεδομένου ότι ο πληθυσμός του πλανήτη αναμένεται να αυξηθεί, η ανθρώπινη πίεση επί του ωκεανού θα ενταθεί, γεγονός το οποίο απαιτεί μια πιο αποτελεσματική, εγκάρσια και ολοκληρωμένη διακυβέρνηση των ωκεανών με βάση τη στενή συνεργασία.

Για να εδραιωθεί ο ρόλος της ΕΕ ως κορυφαίου παγκοσμίως παράγοντα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι ουσιαστικής σημασίας οι συνεργασίες με χώρες και οργανισμούς που ενστερνίζονται τις ίδιες δημοκρατικές αξίες. Η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί τη χρήση όλων των διαθέσιμων εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων του παγκόσμιου καθεστώτος κυρώσεων της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, διαλόγων πολιτικής και περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στρατηγικών συνεργασιών με διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς και ενεργής συμμετοχής σε διεθνή φόρουμ. Απαιτεί επίσης στενότερη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Για την προώθηση της δημοκρατίας και της ευημερίας παγκοσμίως, η εκπαίδευση θα πρέπει να αποτελεί μία από τις βασικές διεθνείς πολιτικές που ακολουθεί η ΕΕ μαζί με τους εταίρους της.

10. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Τα δημόσια θεσμικά όργανα και οι δημόσιες διοικήσεις πρέπει να μπορούν να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανησυχίες και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά τις πολιτικές. Η αύξηση της πόλωσης καταδεικνύει την ανάγκη συμμετοχικής και χωρίς αποκλεισμούς διακυβέρνησης για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της νομιμότητας σε όλα τα επίπεδα. Τα θεσμικά όργανα και οι διαδικασίες πρέπει να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά τους, να προσαρμοστούν και να καινοτομήσουν για να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις και να αποφέρουν αποτελέσματα για τους πολίτες. Οι νέες μορφές συμμετοχικής δημοκρατίας, οι νέες τεχνολογίες, η συμμετοχή των πολιτών και οι καινοτομίες σε επίπεδο βάσης, όπως στο πλαίσιο της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης⁸⁴, μπορούν να προαγάγουν την πολιτική συμμετοχή και να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα των δημοκρατικών μας συστημάτων.

Η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και η διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης, πλουραλιστικών και χωρίς αποκλεισμούς δημοκρατικών συζητήσεων και της ελευθεροτυπίας στην ΕΕ και πέραν αυτής, θα εξαρτηθούν από τη συνεχή ανάπτυξη κοινών πλαισίων και πρακτικών. Οι συμπράξεις με άλλους παγκόσμιους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς θα είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση μιας πιο ισχυρής και αποτελεσματικής απάντησης. Αυτό πρέπει να συμβαδίζει με την προώθηση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών και την προστασία της ελευθεροτυπίας και του πλουραλισμού.

Οι επιπτώσεις των σημερινών και μελλοντικών τάσεων θα απαιτήσουν ευέλικτες πολιτικές απαντήσεις. Θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε με την αβεβαιότητα, την αστάθεια, την πολυπλοκότητα και την ασάφεια και να τις διαχειριζόμαστε αναλόγως. Η ανάπτυξη ικανοτήτων στρατηγικών προβλέψεων μπορεί να βοηθήσει στην εκτίμηση των επικείμενων κινδύνων και στην καλύτερη προετοιμασία για την αντιμετώπιση κρίσεων και την αξιοποίηση αναδυόμενων ευκαιριών. Σε αυτό θα συμβάλουν το πανευρωπαϊκό δίκτυο

⁸³ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2019), *Το ευρωπαϊκό περιβάλλον – Κατάσταση και προοπτικές 2020*.

⁸⁴ <https://futureu.europa.eu/>

προβλέψεων των «Υπουργών για το μέλλον» και η σχετική ανάπτυξη ικανοτήτων προβλέψεων σε εθνικό επίπεδο.

Μεγαλύτερη ετοιμότητα σημαίνει επίσης καλύτερη παρακολούθηση της ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και την επίτευξη μεταβάσεων κατά τρόπο βιώσιμο, δίκαιο και δημοκρατικό. Οι πίνακες δεικτών ανθεκτικότητας⁸⁵ που αναπτύχθηκαν από την Επιτροπή (σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους φορείς), όπως ανακοινώθηκαν στην έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών 2020, αποτελούν σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη μέτρηση της ευημερίας πέραν του ΑΕΠ. Η πολυδιάστατη προσέγγισή τους ρίχνει φως στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που έρχονται και βοηθά στην καθοδήγηση του κοινωνικού μετασχηματισμού προς την κατεύθυνση μιας πιο βιώσιμης πορείας ανάπτυξης. Οι πίνακες δεικτών ανθεκτικότητας θα συμβάλουν επίσης στην εκ των υστέρων αξιολόγηση της στρατηγικής ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ευρώπης, για παράδειγμα έναντι άλλων βασικών παγκόσμιων παραγόντων.

IV. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

Η αναδυόμενη παγκόσμια τάξη καθίσταται όλο και πιο πολυπολική και αμφισβητούμενη. Μολονότι δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για το τι μας επιφυλάσσει το μέλλον, εναπόκειται σε εμάς να εργαστούμε για το πλέον ευνοϊκό σενάριο με στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση της ικανότητας και της ελευθερίας δράσης της ΕΕ, με βάση τη σαφή κατανόηση των μεγατάσεων, των αβεβαιοτήτων και των ευκαιριών. Η παρούσα ανακοίνωση στηρίζει ένα κοινό μακροπρόθεσμο όραμα για την ανοικτή στρατηγική αυτονομία της ΕΕ στον δρόμο προς το 2050, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των χρονικών πλαισίων, αλλά και μεταξύ των θεματολογίων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής σε δέκα τομείς δράσης (*διάγραμμα 5*).

Διάγραμμα 5: Βασικές επιπτώσεις για την ικανότητα και την ελευθερία δράσης της ΕΕ

---

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en: οι πίνακες δεικτών ανθεκτικότητας αποτελούν εργαλεία παρακολούθησης για την αξιολόγηση των τρωτών σημείων και των ικανοτήτων της ΕΕ και των κρατών μελών σε τέσσερις διαστάσεις: κοινωνική και οικονομική, πράσινη, ψηφιακή και γεωπολιτική.

<p>1 Εξασφάλιση βιώσιμων και ανθεκτικών συστημάτων υγείας και τροφίμων</p> <p> Δημιουργία Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας που σπεινύει σε εργαζόμενους στον τομέα της υγείας, καινοτόμο μοντέλο φροντίδας νέα τεχνολογία και πρόληψη. Εγγύηση ανθεκτικού και βιώσιμου συστήματος τροφίμων μέσω καινοτομίας και βιοτεχνολογίας.</p>	<p>2 Διασφάλιση οικονομικά προσιτής ενέργειας, απαλλαγμένης από ανθρακούχες εκπομπές</p> <p> Εξασφάλιση επαρκούς εφοδιασμού οικονομικά προσιτής ενέργειας απαλλαγμένης από ανθρακούχες εκπομπές για τη δίτη μετάβαση, κιαίρις τη δημιουργία νέων εξαρτησών.</p>
<p>3 Ενίσχυση της ικανότητας διαχείρισης δεδομένων, τεχνητής νοημοσύνης και τεχνολογιών αιχμής</p> <p> Διασφάλιση ψηφιακής κυριαρχίας και προώθηση αξιών μέσω χρηματοδότησης, ανάπτυξης και παραγωγής τεχνολογίας επόμενης γενιάς και δημιουργία καινοτομίας για την αποθήκευση, εξόρυξη και επεξεργασία δεδομένων.</p>	<p>4 Διασφάλιση και διαφοροποίηση του εφοδιασμού με κρίσιμες πρώτες ύλες</p> <p> Επιδώξη ενός εζυμνου μείγματος ΕΔΚ, βιομηχανικών και εμπορικών πολιτικών, σε συνδυασμό με διεθνείς συνεργασίες, για την εξασφάλιση του εφοδιασμού με κρίσιμες πρώτες ύλες.</p>
<p>5 Εξασφάλιση της παγκόσμιας πρωτοπορίας στον καθορισμό προτύπων</p> <p> Αξιοποίηση ηλιεκετεματιών και εμπειρίας για την εξασφάλιση θέσης πρωτοπόρου στον καθορισμό προτύπων, προωθώντας έτσι αξίες και ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις.</p>	<p>6 Οικοδόμηση ανθεκτικών οικονομικών και χρηματοπιστωτικών συστημάτων, ικανών να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του μέλλοντος</p> <p> Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του ευρώ και της ικανότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος να προάξει την καινοτομία και να απορροφή τους κινδύνους στο πλαίσιο της δίτης μετάβασης και της ανάπτυξης του ψηφιακού ευρώ.</p>
<p>7 Ανάπτυξη και διατήρηση δεξιοτήτων και ταλέντων που ανταποκρίνονται στις φιλοδοξίες της ΕΕ</p> <p> Προώθηση πολιτικών κατάρτισης και εκπαίδευσης που δίδουν τη δύναμη στους Ευρωπαίους να διακερζίζονται τις μεταβάσεις και παράλληλα, διαστηρών και προσελκύουν ταλέντα.</p>	<p>8 Ενίσχυση τών ικανοτήτων ασφάλειας και άμυνας και της πρόσβασης στο διάστημα</p> <p> Συνένωση δυνάμεων και ανάπτυξη ικανότητας για πρόβλεψη και απάκρση, έστω και μεικνώνμένα, στις εξελισσόμενες απειλές για την ασφάλεια και άμυνα. Διασφάλιση πρόσβασης στο διάστημα και αναγνώριση της διαστημικής υποδομής ως στρατηγικής σημασίας.</p>
<p>9 Συνεργασία με παγκόσμιους εταίρους για την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της ευημερίας για όλους</p> <p> Από καινού προσαρμογή της πολυμερούς προσαγίγισης σε μια μεταβαλλόμενη πραγματικότητα, ενίσχυση τών συνεργασιών με αμοιβεστικές εταίρους, επιδύξη συνεργασίας για βασικά συμφέροντα βάσει ζητημάτων, δυναμική δράση για την αντιμετώπιση του εξώτερικού εφιστασιασμού και την προστασία τών αξιών και συμφερόντων της ΕΕ.</p>	<p>10 Ενίσχυση της ανθεκτικότητας τών θεσμικών οργάνων</p> <p> Προσαρμογή τών δημοκρατικών θεσμών προς ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ικανότητας τους να προβλέπουν την αλλαγή, μεταξύ άλλων και μέσω πρόβλεψης, και ενισχύωση της υπόθεσης για ελευθερία, ισότητα και ευημερία για όλους.</p>

Μεταξύ άλλων, η ΕΕ θα επιδιώξει αποφασιστικά την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 και θα ενισχύσει ως προς αυτό την παγκόσμια ηγετική της θέση. Η υιοθέτηση μιας πιο κυκλικής οικονομίας θα βασιστεί στην απαλλαγή της ενέργειας από τις ανθρακούχες

εκπομπές, στις πράσινες και τις ψηφιακές τεχνολογίες και στα παγκοσμίου κλάσης ταλέντα. Η διττή μετάβαση θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα, θα δημιουργήσει οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες και θα συμβάλει στην παγκόσμια τάξη, μειώνοντας παράλληλα τις στρατηγικές εξαρτήσεις. Το ψηφιακά υπερσυνδεδεμένο μέλλον, με επίκεντρο τα μαζικά δεδομένα, την τεχνητή νοημοσύνη και το κβαντικό άλμα, θα είναι μη γραμμικό και θα επηρεάζεται από αστάθμητους παράγοντες. Δεδομένων των βαθιών και ποικίλων επιπτώσεών της σε διάφορους τομείς και επικράτειες, αλλά και στην κοινωνία, η τεχνολογική πρόοδος πρέπει να υποστηρίζεται από μια ισχυρή κοινωνική οικονομία της αγοράς και μια ανταγωνιστική ενιαία αγορά. Απαιτεί επίσης μια προληπτική και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση στην εκπαίδευση και κατάρτιση, δίδοντας τη δυνατότητα στους ανθρώπους να αντιμετωπίζουν με σιγουριά τις αλλαγές. Επίσης, η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση της συμμετοχής θα αναζωογονήσουν τις δημοκρατίες.

Επιδιώκοντας την παγκόσμια ηγετική θέση με ορίζοντα το 2050, η ΕΕ δεν θα δείξει εσωστρέφεια, αλλά θα παραμείνει σταθερή στις αρχές και τις αξίες της και ευέλικτη στη συμπεριφορά της. Ως διασυνδεδεμένος παγκόσμιος πόλος σε έναν πολυπολικό κόσμο, θα αξιοποιεί συνεχώς τις στενές διεθνείς συνεργασίες της για την προώθηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ευημερίας, παρουσιάζοντας ένα ενιαίο μέτωπο ενάντια σε εχθρικούς παράγοντες και κοινές προκλήσεις. Θα ηγηθεί της αποτελεσματικής πολυμερούς συνεργασίας, προστατεύοντας παράλληλα τους πολίτες της ΕΕ και την οικονομία από αθέμιτες και καταχρηστικές πρακτικές. Η ΕΕ θα τηρήσει την υπόσχεση για την επίτευξη της διττής μετάβασης με δίκαιο και δημοκρατικό τρόπο, ώστε να δοθεί στην επόμενη γενιά Ευρωπαίων η δυνατότητα και η ελευθερία να χαράξουν τη δική τους πορεία.

Η επόμενη έκθεση στρατηγικών προβλέψεων θα εστιάσει στην καλύτερη κατανόηση της αδελφοποίησης μεταξύ της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αλληλοενισχύονται, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης των αναδυόμενων τεχνολογιών.